

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA
Katedra informačních technologií

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Počítačová kriminalita – zvukové záznamy

Autor: Kateřina Clark
Vedoucí práce: ing. Čestmír Halbich, CSc.

© 2009 ČZU v Praze

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že svou diplomovou práci na téma „Počítačová kriminalita – zvukové záznamy“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

v Praze dne

.....

Kateřina Clark

Poděkování:

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu práce, ing. Čestmíru Halbichovi, CSc. za cenné připomínky a za podporu, kterou mi poskytl. Rovněž děkuji kolegům z vydavatelství Sony Music Entertainment Czech Republic s.r.o. za inspiraci, která napomohla ke vzniku práce.

Počítačová kriminalita – zvukové záznamy

Computer Crime – Audio Records

Souhrn

Tato diplomová práce přináší z pohledu výrobce zvukových záznamů souhrnnou analýzu aktuální situace v oblasti počítačové kriminality na zvukových záznamech v České republice a představuje možnosti, kterých mohou výrobci zvukových záznamů využít při řešení svého nejzávažnějšího problému.

Cílem práce je zjistit současnou situaci v oblasti počítačové kriminality na zvukových záznamech, vyčíslit ekonomické dopady nelegálního jednání pomocí ICT, zhodnotit postoje zúčastněných stran – uživatelů ICT a majitelů práv, vzhledem k nim posoudit vhodnost a účinnost aktuálně používaných prostředků ochrany autorských práv a práv souvisejících s autorským a následně doporučit opatření, díky nimž je možné počítačovou kriminalitu na zvukových záznamech omezit.

Klíčová slova

Duševní vlastnictví, počítačová kriminalita, pirátství, ICT - informační a komunikační technologie, zvukový záznam, výrobce zvukového záznamu, fonografický průmysl, DRM

Summary

This diploma work is a general analysis of the current situation of criminality in the sphere of sound recordings in the Czech Republic from the perspective of producers of sound recordings. It also introduces options for the producers to solve their most significant problems.

The goal of the work is to assess the current computer piracy situation, specify the economic impact of illegal practices performed by means of ICT, evaluate the attitude of parties concerned – the ICT users and the rights holders, review the suitability and effectiveness of currently used means of authors' rights protection, and to recommend appropriate actions to reduce the instance of future computer criminal activity.

Key words

Intellectual property, Computer criminality, Piracy, ICT - Information and communication technologies, Sound recording, Producer of a sound recording, Phonographic industry, DRM

Obsah:

1. Úvod	4
2. Cíl práce a metodika	6
3. Počítačová kriminalita v oblasti zvukových záznamů - situace v ČR	8
3.1. Kriminalita v oblasti duševního vlastnictví	8
3.2. Počítačová kriminalita	8
3.3. Hudební pirátství	9
3.3.1. Klasické pirátské aktivity	9
3.3.2. Nové pirátské aktivity	10
3.4. Analýza situace v České republice	11
3.4.1. Počítačové pirátství v malém měřítku	12
3.4.2. Počítačové pirátství ve velkém měřítku	13
3.4.3. Škody způsobené internetovým pirátstvím v ČR	21
3.4.4. Vliv pirátství na kulturní dědictví	22
4. Příčiny existence počítačové kriminality v oblasti zvukových záznamů	24
4.1. Analýza motivů uživatelů ICT k nelegálním aktivitám	24
4.1.1. Uživatelé o sobě	25
4.1.2. Prodejci o uživatelích – strukturovaný rozhovor	27
4.1.3. Zhodnocení	29
4.2. Fonografický průmysl o pirátství	29
4.2.1. Průzkum mezi výrobci zvukových záznamů	29
4.2.2. Zhodnocení	40
5. Fonografický průmysl vs. počítačová kriminalita	41
5.1. Protipirátská legislativa	41
5.2. Protipirátská činnost a její výsledky	43
5.3. Softwarové metody ochrany zvukových záznamů	46
5.3.1. Online DRM	46
5.3.2. Forward Locking technologie pro mobilní telefony	48
5.3.3. DRM pro mobilní telefony	49
6. Případová studie	52
6.1. Základní údaje	52
6.2. Analýza	53
6.3. Zhodnocení	56
6.4. Doporučení pro výrobce zvukových záznamů	56
6.4.1. Výrobci zvukových záznamů a jejich zákazníci	57
6.4.2. Výrobci zvukových záznamů a prostředí Internetu	58
7. Závěr	60
8. Seznam literatury	63
9. Přílohy	65

1. Úvod

Od počátku devadesátých let dvacátého století došlo na území České republiky k výraznému technologickému rozvoji, který nevyhnutelně zasáhl i oblast výpočetní a komunikační techniky. Společnost přešla od sálových počítačů a izolovaného užívání osobních počítačů postupně k jejich masovému rozšíření, následnému zapojení do lokálních počítačových sítí až po zapojení do celosvětové sítě Internet. Informační a komunikační technologie (dále ICT) pronikly ve formě osobních počítačů, mobilních telefonů a dalších druhů hardware i do soukromého života a občané i firmy dnes pociťují jejich vliv stále intenzivněji – v současnosti si bez nich de facto neumíme svůj život představit.

Kromě svých nepopíratelných přínosů však ICT přispěly i ke vzniku nových druhů trestné činnosti. Díky dematerializaci některých předmětů zájmu (informace, finance, umělecká díla) se objevil nový fenomén, který by se dal nazvat „nehmotným zločinem“ – počítačová kriminalita, počítačové pirátství.

V této souvislosti zaznamenává fonografický průmysl již delší dobu nezanedbatelné ztráty způsobené pirátstvím na zvukových a zvukově obrazových záznamech. S vývojem ICT a rozšiřující se dostupností Internetu se změnilы způsoby, kterými koncoví uživatelé hudbu konzumují i zdroje, ze kterých nahrávky získávají. Hudba, ačkoli je poptávka po ní stále vysoká, se kvůli počítačové kriminalitě fakticky stala snadno dostupnou komoditou s nízkou hodnotou. Přestože má Česká republika, stejně jako všechny moderní demokratické státy, k dispozici právní řád poskytující ochranu duševnímu vlastnictví (Autorský zákon, práva související s právem autorským), porušování autorských práv a práv výrobce zvukového záznamu je českou veřejností v lepším případě tolerováno, v horším dokonce schvalováno nebo aktivně provozováno.

V zájmu výrobců zvukových záznamů je tedy především pochopit pohnutky uživatelů pro využívání ICT k neautorizované činnosti a pokusit se ji do budoucna zamezit přijetím odpovídajících opatření.

2. Cíl práce a metodika

Hlavním cílem této diplomové práce je analyzovat současnou situaci v oblasti počítačové kriminality na zvukových záznamech v České republice z pohledu výrobců zvukových záznamů, vyčíslit ekonomické dopady nelegálního jednání pomocí ICT, zhodnotit postoje zúčastněných stran – pachatelů trestné činnosti a majitelů práv, vzhledem k nim posoudit vhodnost a účinnost aktuálně používaných prostředků ochrany autorských práv a práv souvisejících s autorským a následně navrhnout opatření, díky nimž je možné počítačovou kriminalitu na zvukových záznamech omezit.

V úvodní části práce jsou zavedeny pojmy „kriminalita v oblasti duševního vlastnictví“ a „počítačová kriminalita“, dále jsou popsány formy počítačové kriminality v oblasti zvukových záznamů a provedena analýza ztrát, ke kterým díky ní dochází v rámci fonografického průmyslu v České republice.

V druhé části práce je provedena analýza příčin počítačové kriminality na základě informací dostupných v uživatelské komunitě, podkladů získaných z rozhovorů s provozovateli elektronických obchodů s hudbou a průzkumem mezi výrobci zvukových záznamů. Ve dvou posledně jmenovaných případech byla data pro analýzu získána technikou osobního dotazování. Rozhovory s prodejci zvukových záznamů v elektronické formě byly vedeny jako strukturované s předem danými okruhy otevřených otázek. Vyhodnocení získaných informací bylo provedeno bodovým shrnutím dle jednotlivých okruhů. Dotazník pro průzkum mezi výrobci zvukových záznamů byl koncipován jako formulář jak s otázkami uzavřenými, tak polootevřenými s možností výběru z více variant. Vyhodnocení průzkumu bylo provedeno po jednotlivých otázkách vyobrazením grafů.

Třetí část práce obsahuje popis aktuálně používaných způsobů ochrany autorských práv a práv souvisejících s autorským v České republice, včetně platné legislativy a softwarových prostředků a zároveň jsou zde sumarizovány

dosavadní výsledky boje proti počítačové kriminalitě. Průběžné komentáře v této kapitole zohledňují zjištění získaná analýzou prezentovanou v předchozí části práce a posuzují vhodnost používaných metod.

V případové studii v závěrečné části práce je představen konkrétní případ dokumentující vztah uživatelů ICT ke zvukovým záznamům v prostředí Internetu. Na základě jeho zhodnocení a s oporou výsledků předchozích analýz jsou hudebním vydavatelům doporučena opatření vedoucí k omezení nelegálních aktivit a tím i k omezení ekonomických ztrát.

3. Počítačová kriminalita v oblasti zvukových záznamů - situace v ČR

V této kapitole je analyzován dopad počítačové kriminality na fonografický průmysl v České republice. Nejprve je však nutné definovat pojmy „kriminalita v oblasti duševního vlastnictví“, „počítačová kriminalita“ a představit formy hudebního pirátství..

3.1. Kriminalita v oblasti duševního vlastnictví

Kriminalita v oblasti duševního vlastnictví je kvalifikována jako závažná hospodářská trestná činnost a je definována jako „porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi (§ 152 trestního zákona) – jde zejména o nelegální výrobu, kopírování, distribuci a prodej hudebních, zvukových a filmových nahrávek a dále softwarových programů včetně získání neoprávněného přístupu k datovým nosičům. Autorská práva jsou dále porušována v souvislosti s neoprávněným užitím filmových a hudebních děl při veřejných produkcích.“¹

3.2. Počítačová kriminalita

Počítačová kriminalita je dle MV ČR „trestná činnost, v níž figuruje určitým způsobem počítač jakou souhrn technického a programového vybavení, nebo pouze některé z jeho komponent, případně větší množství počítačů samostatných nebo propojených do počítačové sítě, a to buď jako předmět zájmu této trestné činnosti, nebo jako prostředí, nebo jako nástroj trestné

¹ TELEEC, Ivo. Přehled práva duševního vlastnictví, [Díl] 1., Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2002. 201 s. ISBN 80-7239-110-0

činnosti“.² Definice počítačové kriminality, akceptovaná v rámci Evropské unie zní: „Počítačová kriminalita je nemorální a neoprávněné jednání, které zahrnuje zneužití údajů získaných prostřednictvím informačních a komunikačních technologií nebo jejich změnu.“³

3.3. Hudební pirátství

Pirátství, které se týká hudebních nahrávek (zvukových záznamů), můžeme rozdělit do dvou skupin podle toho, jaká technologie se používá při jejich šíření:

- klasické pirátské aktivity – nelegální fyzické nosiče,
- nové aktivity - elektronické rozmnoženiny.

Tato diplomová práce bude zaměřena zejména na tzv. „nové aktivity“.

3.3.1. Klasické pirátské aktivity

Klasické pirátské aktivity se týkají především nelegálních fyzických nosičů, což jsou výrobky (především audio CD) vznikající několika způsoby – kopírováním originálních nosičů zvukových záznamů (pirátská kopie, identický padělek, nedovolená napodobenina), sestavováním zcela nových výrobků z několika různých originálních nosičů po jednotlivých skladbách (pirátská kompilace), sestřiháním částí originálních zvukových záznamů na jeden výsledný nosič (pirátský mix) nebo zaznamenáním neautorizované nahrávky živého vystoupení (bootleg).

Nelegální fyzické nosiče jsou na naše území dováženy především z Ukrajiny, Ruska a Polska, nebo jsou přímo v ČR vyráběny, a to zejména zločineckými strukturami existujícími v asijské komunitě, případně v dalších

² TELEČ, Ivo. Přehled práva duševního vlastnictví, [Díl] 1., Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2002. 201 s. ISBN 80-7239-110-0

³ Doc. Ing. JIROVSKÝ, Václav – RNDr. HNÍK, Václav, CSc. – Mgr. KRULÍK, Oldřich, Ph.D.. Základní definice vztahující se k tématu kybernetických hrozeb. Praha: Ministerstvo vnitra ČR. Odbor bezpečnostní politiky, 2006.

národnostních menšinách. Na trh jsou pak uváděny většinou za ceny výrazně nižší, než je cena originální fyzické rozmnoženiny. Tento způsob pirátství je charakteristický především pro devadesátá léta dvacátého století, ačkoli se s jeho dopady setkáváme na našem trhu dodnes.

3.3.2. Nové pirátské aktivity

Tzv. „nové pirátské aktivity“ se dotýkají moderních ICT, které mimo jiné charakterizuje nehmotnost informací či jiných předmětů zájmu, jež jsou pomocí ICT vyhledávány, sdělovány a přenášeny. V této souvislosti je tedy třeba zavést a vysvětlit pojem „elektronická rozmnoženina“ - tento termín se používá pro všechny rozmnoženiny zvukových záznamů, jejichž šíření probíhá v nehmotné podobě, není tedy zapotřebí fyzický nosič (audio CD).

Pirátství, které využívá ICT, je charakterizováno tím, že není věcně ani personálně spojeno s kriminálním prostředím a jeho obvyklými praktikami nastíněnými v předchozím odstavci. Obecně jde o širokou paletu forem pirátských činností spojených zejména s využíváním počítačů a informačních technologií, zvláště pak Internetu, ať již za účelem přímého šíření pirátských nahrávek (elektronických rozmnoženin zejména ve formátu mp3), nebo nepřímého šíření a rozšiřování elektronických rozmnoženin získaných cestou Internetu, či návazně využívané technologie vypalování CD-R. Aktuálním problémem je sdílení hudebních nahrávek v systému P2P. K těmto nelegálním činnostem dochází často při běžném užívání počítačů na pracovištích a ve školských zařízeních, včetně vysokých škol.⁴

Nové pirátské aktivity zaznamenaly nárůst na začátku nového tisíciletí a podle Mezinárodní federace hudebního průmyslu – Národní skupiny České republiky (organizace sdružující výrobce zvukových a zvukově obrazových záznamů – hudební vydavatele, jejímž cílem je ochrana práv výrobců

⁴ ČNS IFPI. Zpráva o činnosti ČNS IFPI. IFPI - MEZINÁRODNÍ FEDERACE HUDEBNÍHO PRŮMYSLU NÁRODNÍ SKUPINA ČESKÉ REPUBLIKY. Praha, 2000- . Vychází ročně.

zvukových záznamů, dále ČNS IFPI) tento druh kriminality v současné době výrazně převažuje nad klasickými pirátskými aktivitami v České republice.

3.4. Analýza situace v České republice

Zhruba od roku 2000 se fonografický průmysl na celém světě každoročně potýká s propadem trhu s hudebními nahrávkami. Tento trend je patrný od roku 1998 i v ČR, přestože pokles prodejů klasických fyzických nosičů je v posledních letech částečně kompenzován prodejem hudby v digitální formě - download skladeb a alb přes internet do PC či přes mobilní sítě do mobilních telefonů, prodej personalizovaných produktů pro mobilní telefony, streaming či subskripce. Rozvoj trhu s elektronickými rozmnoženinami u nás započal v roce 2004, kdy mobilní operátoři spustili služby spočívající v prodeji vyzvánění a uvítacích melodií a kdy Český Telecom jako první spustil on-line obchod s hudebními nahrávkami (projekt StarZone však v současné době již není v provozu). Narůstající objem tzv. digitálních prodejů (meziročně o desítky procent) má však doposud oproti zahraničí, kde činí až 30% celkového trhu (Velká Británie, USA, asijské země)⁵, velmi malý podíl na ročním obratu fonografického průmyslu v ČR a nestačí vyrovnávat záporný trend v prodeji fyzických nosičů. V součtu tedy dochází k poklesu trhu se zvukovými záznamy.

Česká republika	2005	2006	2007	2008
nárůst obratu elektronických rozmnoženin oproti předchozímu roku	NA 2004	55,60%	40,90%	24,70%
podíl elektronických rozmnoženin na celkovém obratu	1,90%	3,21%	4,71%	5,66%

Tabulka 1 - rozvoj trhu s elektronickými rozmnoženinami v ČR a podíl na celkovém trhu⁶

⁵ Sony Music Entertainment Czech Republic s.r.o.. Informace z interních materiálů jsou použity se souhlasem firmy.

⁶ ČNS IFPI. Statistické přehledy leden – prosinec. IFPI - MEZINÁRODNÍ FEDERACE HUDEBNÍHO PRŮMYSLU NÁRODNÍ SKUPINA ČESKÉ REPUBLIKY. Praha, 2000–. Vychází ročně.

Česká republika	2003	2004	2005	2006	2007	2008
vývoj obrátu oproti předchozímu roku	-2,00%	-4,00%	-16,40%	-9,60%	-12,30%	-20,60%

Tabulka 2 - porovnání vývoje obrátu fonografického průmyslu v ČR oproti předchozím letům ⁷

Celkový propad trhu s hudebními nahrávkami v posledních letech má z naprosté většiny na svědomí kriminalita, a to především počítačová. Faktory kriminality jsou především:

- masové rozšíření informačních a komunikačních technologií (PC, laptopy, mobilní telefony a pod.),
- dostupnost internetového připojení v domácnostech, v podnicích, ve školách, ve veřejných prostorách,
- pohodlnost a rychlost získávání obsahu na Internetu,
- způsob trávení volného času zejména u mladších věkových skupin.

3.4.1. Počítačové pirátství v malém měřítku

Jednu skupinu nelegálních aktivit tvoří jednotlivé pořizování kopií audio záznamů z originálních fyzických nosičů či zakoupených elektronických rozmnoženin a jejich následné další šíření omezenému okruhu osob v digitálním formátu (převážně mp3) pomocí PC, přenosného mp3 přehrávače, flash memory stick, e-mailového klienta či veřejným provozováním.

K námitkám koncových uživatelů v ČR, že autorský zákon umožňuje pořídit si kopii nahrávky pro vlastní potřebu, lze uvést, že v autorském zákoně je zakotvena pouze tato možnost s tím, že výrobce není povinen umožnit vlastníkovu originálu kopii vytvořit (viz. kapitola 5). Vytváření rozmnoženin hudebních souborů je navíc legální pouze v případě, že je kopie pořízena

⁷ ČNS IFPI. Statistické přehledy leden – prosinec. IFPI - MEZINÁRODNÍ FEDERACE HUDEBNÍHO PRŮMYSLU NÁRODNÍ SKUPINA ČESKÉ REPUBLIKY. Praha, 2000–. Vychází ročně.

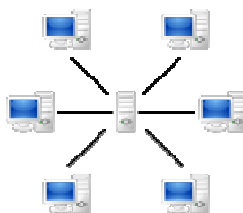
z originálního média (potažmo zakoupené elektronické rozmnoženiny) a pouze pro osobní potřebu, tj. není určena k dalšímu prodeji, darování, veřejnému provozování a podobně⁸ – tuto podmínku však dle ČNS IFPI nesplňuje naprostá většina takto vytvořených elektronických rozmnoženin zvukových záznamů.

3.4.2. Počítačové pirátství ve velkém měřítku

Druhou a podstatně problematičtější skupinou aktivit v této souvislosti tvoří nelegální činnost prováděná pomocí sítě Internet. Vzhledem ke svému širokému zásahu, který není díky samotné podstatě Internetu nijak omezen, se v současnosti jedná o nejzávažnější porušování práv autorských a práv výrobce zvukového záznamu.

Webová úložiště

Elektronické rozmnoženiny jsou v těchto případech zpřístupňovány uživatelům Internetu s využitím protokolu http či ftp tak, že jeden počítač připojený k Internetu slouží vždy jako server (místo identifikované IP adresou, kde je uložen zpřístupňovaný obsah) a druhý jako klient (dotazující se počítač, jehož požadavky jsou uspokojovány) – viz. Obrázek 1.

Obrázek 1 - Server based network⁹

⁸ OSA - Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním. [online]. [cit 2009-02-15]. <<http://www.osa.cz>>.

⁹ Wikipedia - The Free Encyclopedia. Peer-to-peer. [online]. [cit 2009-02-22]. <http://en.wikipedia.org/wiki/Peer_to_peer>.

K úložišti se může připojit každý uživatel, který zná přihlašovací údaje, mnohdy však není zapotřebí ani to.

Úložiště mají podobu volně přístupných velkokapacitních serverů, na které se lze připojit přímo a prohlížet jejich adresářovou strukturu s uloženými daty, využívají se však i webové stránky, které odkazují na adresy uložených souborů (warez fóra).

Příkladem nejvyhledávanějších úložišť a warez fór v ČR jsou:

- Rapidshare.com,
- Megaupload.com,
- Czshare.cz,
- Uloz.to,
- War-forum.net,
- Mp3s.nadruhou.net.

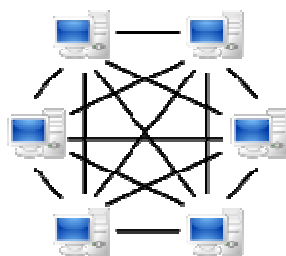
Ačkoliv v současnosti nad webovými úložišti a warez fóry vedou P2P sítě (viz. dále), jejich obliba v poslední době stále stoupá. Tuto skutečnost je možné ilustrovat na lokálně administrované webové stránce <http://mp3s.nadruhou.net/>, která sdružuje nezaplatněné odkazy na hudební soubory z domácí i zahraniční produkce ve formátu mp3 umístěné na jiných serverech. Podle žebříčku „NEJ celkově“, který je na stránce uveřejněn, zaznamenala prozatím nejúspěšnější skladba stažená prostřednictvím tohoto webu k 15.2. 2009 téměř 540 000 stažení!

P2P sítě

Mezi nejnovější a v současnosti velice rozšířenou a oblíbenou formu hudebního pirátství patří sdílení zvukových záznamů v rámci sítí P2P. Název P2P (peer-to-peer) doslova znamená „rovný s rovným“ a vyjadřuje i princip fungování těchto sítí: každý připojený počítač je zároveň klientem i serverem, může tedy obsah stahovat, ale i poskytovat.

Rozlišujeme dva druhy sítí P2P:

- centralizované sítě,
- decentralizované sítě.

Obrázek 2 - P2P network¹⁰

Centralizované sítě – sítě první generace

Centralizované sítě jsou plně závislé na centrálním řídicím prvku či prvcích, které zprostředkovávají informace a spojení, čímž fakticky umožňují uskutečnění přenosu souboru a tento přenos zpravidla dále usnadňují.

První P2P síť Napster, která vznikla v roce 1999, umožňovala uživatelům (po stažení a nainstalování klienta) vyhledávat a stahovat elektronické rozmnoženiny zvukových záznamů uložených na počítačích ostatních připojených uživatelů. Vyhledávání souborů probíhalo pomocí systému centrálních serverů – pakliže byl tento uzel vyřazen z provozu, přestala fungovat celá síť.

Napster jako ilegální síť zanikl po dvou letech provozu díky intervenci hudebních vydavatelů a žalobě na masivní porušování autorských práv a práv výrobce zvukového záznamu. V současné době funguje v legalizované, zpoplatněné podobě, nicméně podle jeho vzoru vzniklo nepřeberné množství dalších P2P sítí, které napomohly celosvětovému rozšíření tohoto fenoménu.

¹⁰Wikipedia - The Free Encyclopedia. Peer-to-peer. [online]. [cit 2009-02-22]. <http://en.wikipedia.org/wiki/Peer_to_peer>.

Decentralizované sítě

Sítě jsou založeny na tom, že informace v nich putují napříč celou sítí a jsou předávány výhradně pomocí jednotlivých klientů, případně pomocí řídicích prvků – hubů - v rámci podsítí, které jsou však na sobě nezávislé. Výměna dat probíhá přímo mezi uživateli bez nutnosti být připojen k centrálnímu uzlu.

Tzv. sítě druhé generace - neexistuje v nich centrální uzel, tudíž není možné je tak snadno vyřadit z provozu, výhodou pro uživatele je především ztížená možnost jejich odhalení díky nepřímé komunikaci mezi huby.

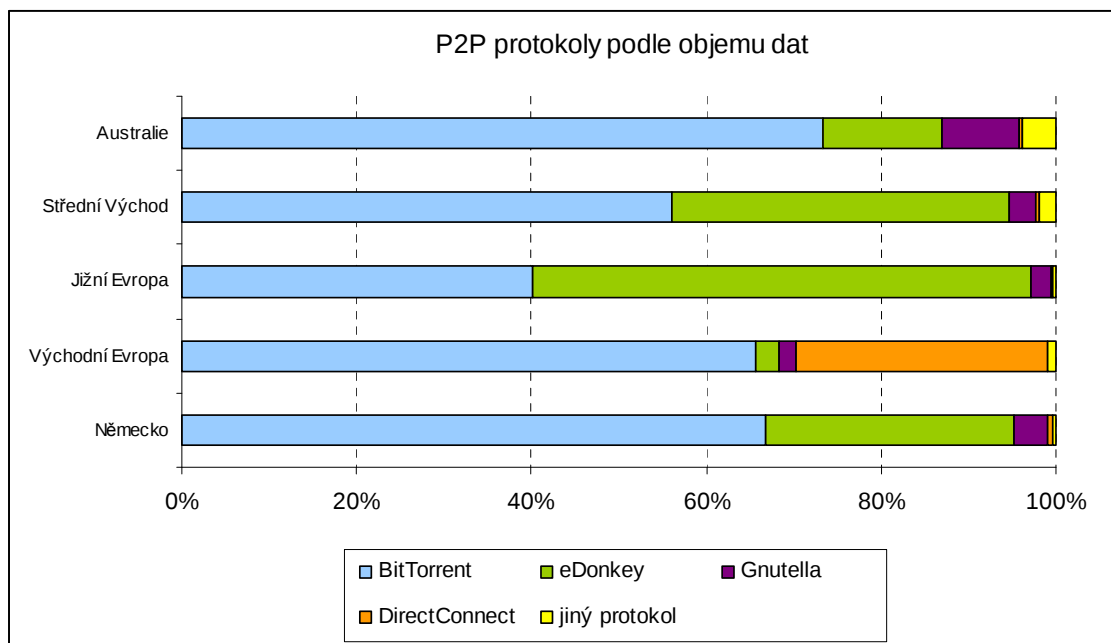
Tzv. sítě třetí generace – přibyla podpora šifrování, možnost stahování souborů od více uživatelů najednou nebo schopnost nabídnout k downloadu tu část stejného souboru, která je jiným uživatelem již stažena.

Příkladem těchto sítí jsou Gnutella, Direct Connect nebo BitTorrent. Zdaleka nejpopulárnějšími sítěmi v současné době v ČR, ale i v celé Východní Evropě, jsou sítě Direct Connect a Bit Torrent (viz. Tabulka 3, Tabulka 4). Proces sdílení v těchto sítích popisuje Obrázek 3 a Obrázek 4.

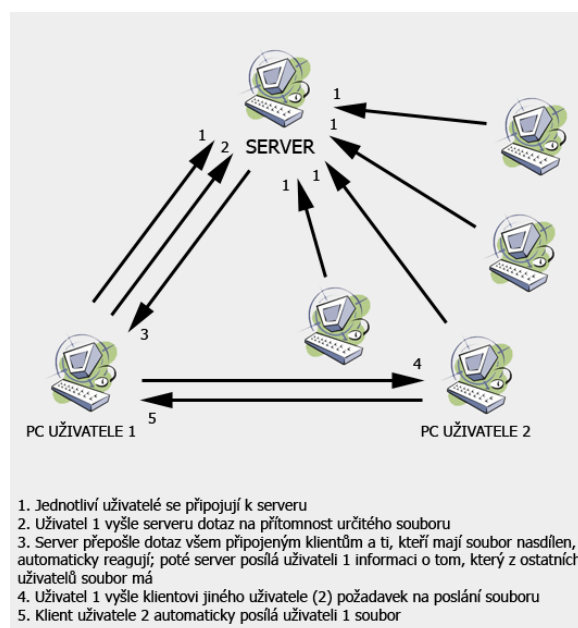
protocol	Německo	Východní Evropa	Jižní Evropa	Střední Východ	Australie
BitTorrent	66,70%	65,71%	40,09%	56,21%	73,40%
eDonkey	28,59%	2,66%	57,05%	38,51%	13,58%
Gnutella	3,72%	1,90%	2,23%	3,10%	8,84%
DirectConnect	0,52%	28,72%	0,18%	0,39%	0,28%
jiný protokol	0,47%	1,01%	0,45%	1,97%	3,90%

Tabulka 3 - přehled P2P sítí používaných v pěti regionech vzhledem k přenesenému objemu dat¹¹

¹¹ SCHULZE, Hendrik – MOCHALSKI, Klaus: Internet Study 2007. Leipzig: Ipoque GmbH, 2008

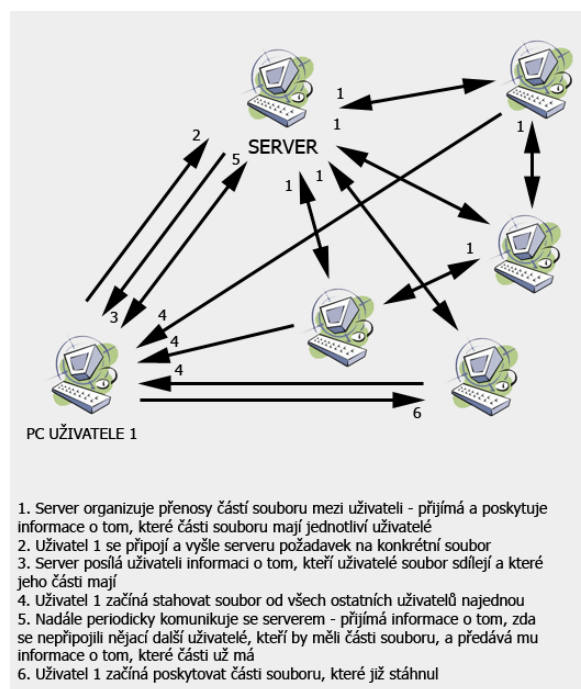
Tabulka 4 - přehled P2P sítí používaných v pěti regionech vzhledem k přenesenému objemu dat¹²

Obrázek 3 - proces sdílení v síti Direct Connect¹³

¹² SCHULZE, Hendrik – MOCHALSKI, Klaus: Internet Study 2007. Leipzig: Ipoque GmbH, 2008

¹³ HACKERSCHMIED, Aleš. Organizace a taktika služby kriminální policie a vyšetřování při odhalování porušování autorských práv v oblasti audiovizuální a výpočetní techniky. Most, 2008. Bakalářská práce na Hornicko-geologické

Obrázek 4 - proces sdílení v síti BitTorrent¹⁴

K porušování zákona případně sdílení pomocí P2P dochází zejména tím, že zvukové záznamy obsahující autorská díla jsou zpřístupňovány (tj. sdělovány veřejnosti ve smyslu § 18 autorského zákona¹⁵) uživatelům sítí neoprávněně, tedy bez souhlasu autora nebo jiné oprávněné osoby. Samotný download zpřístupněných zvukových záznamů pomocí P2P sítí je v podstatě kopírováním – zvukový záznam v podobě souboru zůstává na původním místě (disku serveru či počítače účastníka P2P sítě) a stahující uživatel si pořizuje jeho elektronickou rozmnoženinu. Pakliže tak činí pro svou osobní potřebu (viz. výše), zákon nikterak neporušuje. Z podstaty P2P sítí 3. generace však vyplývá,

fakultě VŠB – Technické univerzity Ostrava v institutu ekonomiky a systémů řízení. Vedoucí práce Ing. Jan Gottfried, Ph.D.

¹⁴ HACKERSCHMIED, Aleš. Organizace a taktika služby kriminální policie a vyšetřování při odhalování porušování autorských práv v oblasti audiovizuální a výpočetní techniky. Most, 2008. Bakalářská práce na Hornicko-geologické fakultě VŠB – Technické univerzity Ostrava v institutu ekonomiky a systémů řízení. Vedoucí práce Ing. Jan Gottfried, Ph.D.

¹⁵ Autorský zákon: první stav ke dni 3. července 2006. Praha: Beck, 2006, 209 s. ISBN 80-7179-961-0

že každý jejich uživatel se dopouští překračování zákona, neboť zvukové záznamy nejen stahuje, ale zároveň i zpřístupňuje.

Uživatelé v ČR hledající obsah na P2P sítích využívají mnoha hubů – nejoblíbenějším z nich byl v roce 2008 podle monitoringu ČNS IFPI Best Of All Hubs, následovaný ProShare, Second AmigoHub, AmigoHub a CZ Anafra.¹⁶

Jak již bylo uvedeno, v České republice zaznamenává internetové pirátství rozmach na klasickými pirátskými aktivitami. Velice populární je sdílení pomocí P2P – podle průzkumu společnosti BigChampagne používalo P2P sítě v ČR v roce 2006 41% uživatelů širokopásmového Internetu¹⁷. Podle analytické společnosti Ipoque se v roce 2008 ve Východní Evropě podílel objem přenesených dat na P2P sítích ze 70% na celkovém objemu dat přenesených v síti Internet.¹⁸

Zároveň se však ukazuje, že P2P sítě v ČR pomalu ustupují webovým úložištím a warez fórům, jejichž význam tak vzrůstá - snižuje se počet hubů i počet uživatelů P2P protokolů, viz. následující grafy. Tento trend zachytila ČNS IFPI a byl posléze ověřen za pomoci protokolu Direct Connect klientem DC++. V období leden 2008 – únor 2009 poklesl sledovaný průměrný počet hubů z 91 na 55, průměrný denní počet uživatelů klesl ve stejném období z 55 tisíc na necelou polovinu (21,5 tisíce).

druh protokolu	Východní Evropa		Německo		Střední Východ		Jihozápadní Evropa	
	2008/2009	2007	2008/2009	2007	2008/2009	2007	2008/2009	2007
P2P	69,95%	83,46%	52,79%	69,25%	44,77%	48,97%	54,46%	63,94%
Web	16,23%	-	25,78%	14,34%	34,49%	34,71%	23,29%	-
Streaming	7,34%	-	7,17%	7,75%	4,64%	0,07%	10,14%	-
VoIP	0,03%	-	0,86%	0,92%	0,79%	0,57%	1,67%	-
IM	0,00%	-	0,16%	0,32%	0,50%	0,24%	0,08%	-

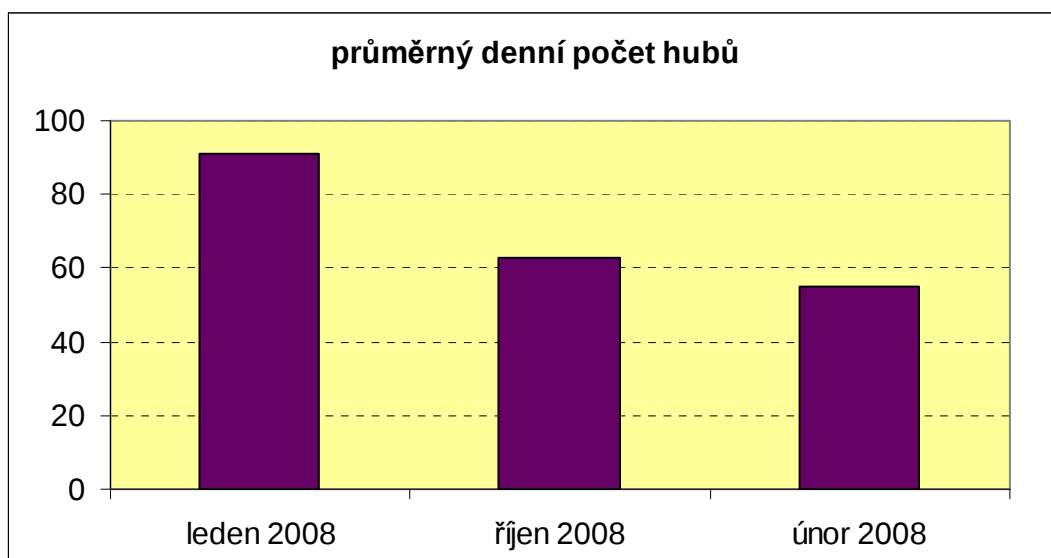
Tabulka 5 – podíl různých protokolů na celkovém objemu přenesených dat v roce 2008/2009 v porovnání s rokem 2007¹⁹

¹⁶ ČNS IFPI. Nejnovější trendy internetového pirátství. IFPI - MEZINÁRODNÍ FEDERACE HUDEBNÍHO PRŮMYSLU NÁRODNÍ SKUPINA ČESKÉ REPUBLIKY. Praha, 2008.

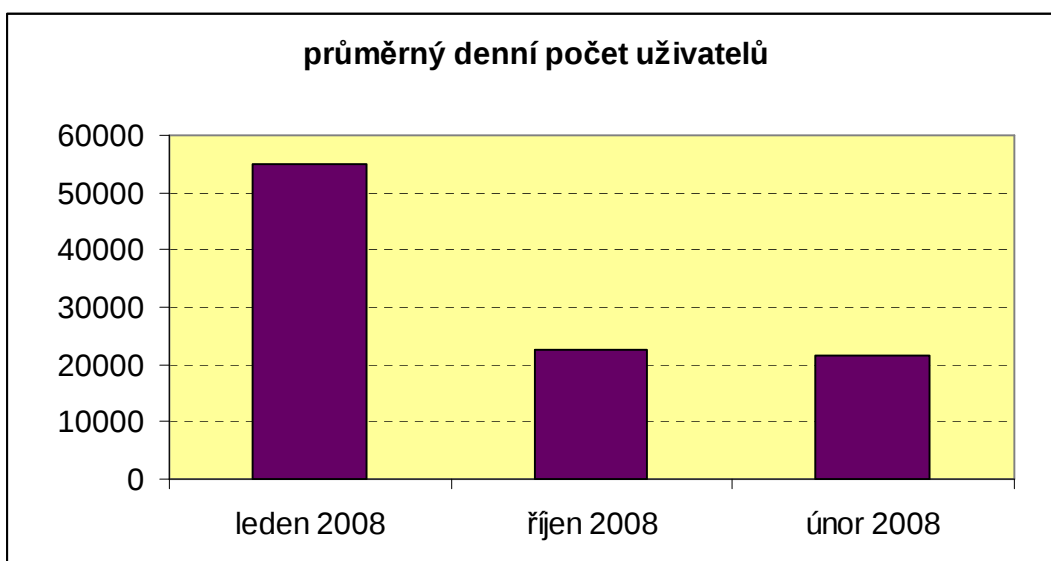
¹⁷ P2P Rates & Physical Piracy in OECD Countries. BigChampagne Media Measurement. [USA], 2006.

¹⁸ SCHULZE, Hendrik – MOCHALSKI, Klaus: Internet Study 2008/ 2009. Leipzig: Ipoque GmbH, 2009

¹⁹ SCHULZE, Hendrik – MOCHALSKI, Klaus: Internet Study 2008/ 2009. Leipzig: Ipoque GmbH, 2009

Tabulka 6 - průměrný denní počet hubů v ČR²⁰

Tabulka 7 - průměrný denní počet uživatelů P2P sítí v ČR²¹

²⁰ archiv autora

²¹ archiv autora

3.4.3. Škody způsobené internetovým pirátstvím v ČR

Škoda je v případě internetového pirátství vyčíslována velice obtížně – v potaz může být brán počet nelegálních elektronických rozmnoženin získaných z jedné originální nahrávky na základě monitoringu webových úložišť, objem dat zajištěných na serverech napojených do P2P sítí, obvyklá cena odpovídajícího fyzického nosiče či obvyklá cena oficiální elektronické rozmnoženiny. Nehmatatelnost a obtížná sledovatelnost aktivit na Internetu znemožňuje přesné vyčíslení celkové reálné škody ve všech uskutečněných případech nelegálního poskytování a získávání elektronických rozmnoženin.

Ustálenou metodou k vyjadřování hodnoty nelegálního obsahu u případů prokázaného neoprávněného poskytování dat je dnes v České republice stanovování škody na základě objemu zdrojových dat (tj. na serveru uložených dat sloužících k dalšímu pořizování rozmnoženin) u prokázaných případů, který představuje určitá jednotka obsahu (album – průměrně 15 skladeb). 1 GB obsahu je roven 14 albům, odpovídající cena v tomto případě je 2800 Kč. Tento výpočet je akceptován jak hudebními vydavateli, tak policií, státními zastupitelstvími či soudy.

Fonografický průmysl v České republice podle této metodiky přišel vzhledem k zachyceným případům internetového pirátství jen ve třetím čtvrtletí roku 2008 téměř o 33 milionů Kč, což představuje 6,3% celkového obratu hudebních firem za celý kalendářní rok. Vztažena na celý rok by tato škoda činila odhadem 132 milionů Kč reprezentujících 25% celkového ročního obratu fonografického průmyslu. Do této částky však nejsou započteny případy neprokázané, tedy ty, jež nebyly předány k dalšímu šetření Policii ČR, případně státním zastupitelstvím a soudům.

měsíc	Počet případů	Internet IFPI	Internet PČR	Odstraněné soubory	Pachatelé	Škoda
07/2008	79	19	6	26261	7	11 998 063 Kč
08/2008	106	16	37	25093	49	13 199 518 Kč
09/2008	73	17	6	18930	7	7 699 170 Kč

Tabulka 8 - počet zachycených případů nových pirátských aktivit ve 3. čtvrtletí 2008 a odhadovaná způsobená škoda²²

Abychom však získali představu o celkových škodách způsobených internetovým pirátstvím, musíme vycházet z odhadů počtu spáchaných případů nelegálního šíření. Nadnárodní centrála IFPI odhaduje, že celosvětově se počet nelegálně získaných elektronických rozmnoženin k počtu rozmnoženin získaných legální cestou pohybuje v poměru 20:1.²³ Jestliže počet oficiálně distribuovaných rozmnoženin činil roce 2008 v ČR celkem 2.945.590 kusů, můžeme odhadovat, že počet nelegálně získaných rozmnoženin dosáhl v téže roce zhruba 59 milionů kusů. Oficiální digitální distribuce elektronických rozmnoženin přitom v ČR v roce 2008 dosáhla v celkovém objemu téměř 30 milionů Kč, což zdaleka neodpovídá odhadovanému počtu rozmnoženin získaných v téže roce uživateli ICT.

3.4.4. Vliv pirátství na kulturní dědictví

Je třeba si uvědomit, že pirátstvím nevzniká škoda pouze hudebním vydavatelům, veřejností často vnímaným jako organizace, které bezpracně žijí z úsilí někoho jiného, ale v důsledku i národní ekonomice. Pirátství nepřímo ovlivňuje i samotné umělce. Zisk hudebních firem se – oproti odhadům všech „zainteresovaných“, ať již z řad hudebních novinářů či jiných účastníků hudební scény - pohybuje v průměru okolo 10% z obratu, zbytek připadá na výrobu zvukových záznamů (práce ve studiu, mastering, obal, lisování či digitalizace), distribuci, propagaci a honoráře interpretům. V případě, že se hudebním

²² ČNS IFPI. Zpráva o činnosti ČNS IFPI. IFPI - MEZINÁRODNÍ FEDERACE HUDEBNÍHO PRŮMYSLU NÁRODNÍ SKUPINA ČESKÉ REPUBLIKY. Praha, 2000- . Vychází ročně.

²³ IFPI Digital Music Report 2008. IFPI. London, 2008.

vydavatelům krátí příjmy z prodejů kvůli pirátství, zmenšuje se profitabilita jednotlivých vydávaných titulů. Pakliže příjem z vydání komerčního titulu nedosáhne ani Break Even Point, není pravděpodobné, že stejnému interpretovi bude vydána další komerční nahrávka. Alternativou k tradičnímu vydání alba je jistě zveřejnění zvukových záznamů na Internetu samotnými umělci, ovšem to předpokládá existenci určité fanouškovské základny – promotion a marketing pak jsou do určité míry usnadněny. V případě nových jmen na hudební scéně se však na Internet spoléhat nedá, ale právě noví umělci budou vždy nejvíce bití na úpadku fonografického průmyslu, jelikož bez využití jeho mechanismů těžko dosáhnout zřetelného úspěchu. Důsledkem pirátských aktivit tak může být i to, že noví umělci budou mít ztíženou cestu mezi veřejnost kvůli nízké nebo nulové ekonomické rentabilitě svých hudebních počínů.

Jak se k problému trefně vyjádřil evropský komisař pro obchod Peter Mandelson: “V kultuře, která nechrání duševní vlastnictví, je ten, kdo dnes porušuje práva druhých, zítra obětí stejného činu. V dlouhodobém horizontu nikdo nezíská z faktu, že porušování práv k duševnímu vlastnictví narůstá.”²⁴

²⁴ IFPI Digital Music Report 2008. IFPI. London, 2008.

4. Příčiny existence počítačové kriminality v oblasti zvukových záznamů

Mluvíme-li o počítačové kriminalitě jako o jevu, který se vzrůstající tendencí ohrožuje fonografický průmysl v České republice a negativně ovlivňuje jeho hospodářské výsledky v poslední dekádě, je třeba si rovněž položit otázku, co pachatele k pirátství vede a jaké mají v současné době k páčání trestné činnosti podmínky.

Hudební vydavatelé mají poměrně jasno v tom, kdo a proč páchá trestnou činnost v rámci klasických pirátských aktivit, avšak ohledně počítačové kriminality nehovoří zdroje z řad výrobců tak jednoznačně, jelikož průzkum na toto téma nebyl – i vzhledem ke komplikovanosti takového kroku - nikdy proveden. Přitom detailní znalost původců nelegálních počítačových aktivit a jejich motivů by jistě přispěla k tomu, aby se dařilo této trestné činnosti lépe předcházet.

V této kapitole byly porovnány postoje uživatelů ICT k nelegálním aktivitám v prostředí českého Internetu s vyjádřeními výrobců zvukových záznamů ke stejné problematice.

4.1. Analýza motivů uživatelů ICT k nelegálním aktivitám

K analýze motivů veřejnosti pro nelegální aktivity na Internetu a vysokou poptávku po neautorizovaných zvukových záznamech byly využity jak materiály získané na webech specializovaných na poskytování nelegálních elektronických rozmnoženin, tak i odpovědi vyplývající z osobních rozhovorů s provozovateli oficiálních internetových hudebních obchodů, kteří jsou v úzkém kontaktu s uživateli ICT se zájmem o hudbu.

4.1.1. Uživatelé o sobě

Magazín Sdileni.cz (<http://www.sdileni.cz>) shromažďující informace z českého P2P prostředí uveřejnil pod názvem „P2P síť - kdo jsou čeští piráti?“ článek věnovaný této problematice. Dle autora Jiřího Lukáše (nick admin), který se v zainteresovaných kruzích pohybuje, je administrátorem tohoto magazínu a dotazoval se uživatelů různého zaměření, lze na otázku „kdo?“ odpovědět, že členové místní P2P komunity se rekrutují napříč společenským, sociálním i věkovým spektrem. Za dotazem „proč?“ je u aktivních uživatelů, kteří chráněný obsah na Internet vystavují, nejčastěji touha zapůsobit na ostatní tím, že již vlastní nejnovější skladbu nebo album, jiní mají pocit, že „od toho Internet je“ a pakliže získali nějaký obsah, je potřeba ho nabídnout k dalšímu šíření. Další početnou skupinou jsou ti, kteří nenávidí nadnárodní vydavatele, organizace hájící autorská práva a další autority na poli oficiálně šířených zvukových záznamů a tímto způsobem proti nim bojují. U administrátorů P2P serverů nebo jejich majitelů, kteří zásobují své pevné disky terabajty hudebních souborů a jiného obsahu, jednoduše převládá odpověď: „Protože nás to baví a chceme něco dělat pro lidi“.

Zcela běžní uživatelé ICT, kteří většinou především stahují vystavený obsah a kterých je v P2P komunitách zdaleka nejvíce, pak odpovídají takto: "Jakmile budu mít nějakou alternativu k předraženým CD a DVD, hlavně pak možnost legálního stažení hudby či filmu za přijatelnou cenu v nějakém normálním formátu, nepolezu na P2P síť se všemi jejich riziky, které v sobě nesou."²⁵

Zajímavé informace o původcích počítačové kriminality plynou i z materiálu „Stručná historie porušování autorských práv“²⁶ autora Martina Bruchanova, který je věnován historii počítačové kriminality v České republice z pohledu někdejšího aktivního piráta a současného pasivního pozorovatele této

²⁵ LUKÁŠ, Jiří. P2P síť - kdo jsou čeští "piráti"? [online]. 23.7.2005 [cit. 2009-02-25]. <<http://www.sdileni.cz/phprs/view.php?cislocianku=2005072301>>.

²⁶ BRUCHANOV, Martin. Stručná historie porušování autorských práv [online]. 21.2.2008 [cit. 2009-03-07]. <http://cypherpunk.cz/books/Computers/Strucna_historie.pdf>.

scény. Martin Bruchanov (nick BruXy) je v současné době zaměstnancem společnosti HEWLETT-PACKARD s.r.o., vystudoval ČVUT a odborné zkušenosti získal jak v oblasti vývoje hardwaru, tak v telekomunikačním odvětví.

Ve svém materiálu popisuje Bruchanov různé metody „pirátění“ (jak tuto trestnou činnost nazývá) – obcházení softwarové ochrany oficiálních fyzických nosičů nebo DRM (Digital Rights Management) v případě komerčně distribuovaných digitálních rozmnoženin s cílem získat nechráněný soubor obsahující zvukový záznam, princip fungování P2P sítí a jejich druhy, odkazy na populární webová úložiště, ale i nástrahy, které nelegálním aktivitám klade do cesty Policie ČR, Ochranný svaz autorský, vydavatelé nebo poskytovatelé internetového připojení a návody, jak se proti těmto nástrahám bránit. Podle něj se piráti věnují porušování autorských práv v podstatě z jediného důvodu – software, filmy či hudební nahrávky jsou drahé a pakliže je možné je získat jiným způsobem, než oficiální cestou – nákupem, není důvod, proč by ho nemělo být využito. Zároveň je z materiálu zřejmé, že protipirátské aktivity PČR a jiných zainteresovaných subjektů či způsob referování o pirátství ze strany médií, jsou uživatelům, kteří aktivně využívají ICT k nelegálním aktivitám, spíše k smíchu.

Shrnutí:

jako hlavní důvody vysoké poptávky po nelegálních rozmnoženinách mezi běžnými uživateli ICT jsou nejčastěji uváděny:

- vysoká cena oficiálně nabízených zvukových záznamů,
- softwarová ochrana oficiálně nabízených hudebních souborů.

Svou roli hraje i negativní vnímání nadnárodních vydavatelství, státních institucí či organizací chránících autorská práva a práva výrobce zvukového záznamu spolu s percepcí Internetu jako svobodného média oproštěného od pravidel.

4.1.2. Prodejci o uživateliích – strukturovaný rozhovor

Dalším zdrojem informací o uživateliích ICT a jejich postojích jsou provozovatelé oficiálních internetových obchodů s hudbou, kteří nabízejí elektronické rozmnoženiny za úplatu, a to zejména ve formátech chráněných DRM. Díky zpětné vazbě, kterou udržují se svými zákazníky prostřednictvím oddělení péče o zákazníky, jsou provozovatelé detailně obeznámeni s problémy, přáními a podněty uživatelů se zájmem o hudbu.

Podklady byly získány na základě osobních rozhovorů se zástupci tří tuzemských internetových obchodů s hudbou (i-legalne.cz, allmusic.cz, play.t-music.cz) z celkem čtyř existujících – vzorek respondentů byl vybrán na základě skutečnosti, že každý z vybraných provozovatelů již podniká na poli elektronického prodeje zvukových záznamů v prostředí českého Internetu nejméně dva roky a má tedy dlouhodobé zkušenosti s trhem s elektronickými rozmnoženinami v České republice. Jako zástupci byli zvoleni obchodní či marketingoví manažeři těchto firem. Otázky byly sestaveny s ohledem na výsledky předchozí analýzy motivů uživatelů ICT k nelegálnímu jednání. Strukturovaný rozhovor byl veden podle šablony, která je samostatnou přílohou této práce.

Z rozhovorů vyplývá, že zákazníci si stěžují na celé spektrum věcí, od šíře nabízeného katalogu po možnosti platby, nejčastějšími důvody pro stížnosti, které se zároveň týkají i hudebních vydavatelů, jsou však cena zvukových záznamů, ochrana DRM a formát, ve kterém jsou hudební soubory nabízeny.

Zákazníci považují maloobchodní cenu nabízených zvukových záznamů za nepřiměřenou a uvítali by její snížení – nejčastěji uváděná maloobchodní cena, kterou by byli ochotni zaplatit, je 10 – 15 Kč za skladbu a 100 – 150 Kč za album.

Nakupované elektronické rozmnoženiny jsou chráněny DRM, což omezuje jejich použití (je stanoven počet vypálení jednotlivých skladeb,

počet znovustažení do PC od poskytovatele, ne všechny přenosné přehrávače umí DRM přečíst – viz. kapitola 5), získání licencí k aktivaci zakoupených rozmnoženin je navíc pro některé uživatele složité a odrazuje je od dalšího nákupu.

Elektronické rozmnoženiny jsou k dispozici ve formátech, které nejsou kompatibilní se všemi operačními systémy či přenosnými přehrávači - aktuálně je nejrozšířenější poskytování zvukových záznamů ve formátu Windows Media Audio, které lze bez problému použít pouze na PC vybavených Windows a v dražších typech přenosných přehrávačů, ale například uživatelé zařízení od firmy Apple již nemohou bez předchozích úprav zakoupené rozmnoženiny používat. Zákazníci by uvítali formát mp3, který je přehratelný v jakémkoli operačním systému a ve kterémkoli přenosném přehrávači určeném pro elektronické rozmnoženiny.

Podle dotazovaných prodejců řeší jejich zákazníci své problémy s oficiálně poskytovanou hudbou nejčastěji vyhledáváním hudebních souborů na Internetu, kde jsou skladby k dispozici ve formátu mp3, nechráněny DRM a zdarma. V některých případech však zákazníci rovněž uvádí nevýhody tohoto postupu v podobě zdlouhavého hledání požadovaného souboru, zvýšené pravděpodobnosti „nákazy“ osobního počítače virem při návštěvě některého z hubů v P2P sítích, warez fóra apod. nebo možnosti detekce jejich aktivit organizacemi chránícími práva autorů či výrobců zvukových záznamů.

Shrnutí:

Každoroční statistické přehledy dokazují, že digitální distribuce hudby je v ČR na vzestupu a trh s elektronickými rozmnoženinami roste. Svůj podíl na tom samozřejmě mají zákazníci elektronických obchodů, kterým tento způsob získávání hudebních souborů vyhovuje. Přesto mají proti dosavadnímu způsobu poskytování nahrávek výhrady, které dosud nebyly fonografickým průmyslem zohledněny a problémy s elektronickými obchody proto řeší poptávkou po hudbě v neautorizovaných zdrojích.

Zároveň je však zřejmé, že ti zákazníci, kteří jsou ochotni vyhledávat hudbu v legální distribuci, by byli ochotni tak nadále činit, pakliže by byly respektovány jejich nejčastější námitky proti dosavadní praxi.

4.1.3. Zhodnocení

Pro uživatele ICT se jako nejvýznamnější motiv k získávání neautorizovaných elektronických rozmnoženin na Internetu jeví vysoká cena oficiálně poskytovaných zvukových záznamů, softwarová ochrana zvukových záznamů a formát nabízených hudebních souborů – tyto důvody vyplývají jak z analýzy internetových zdrojů, tak z rozhovorů vedených s distributory oficiálních elektronických zvukových záznamů.

4.2. Fonografický průmysl o pirátství

Cílem této části práce bylo zjistit zkušenosti zástupců hudebních vydavatelů s pirátskými aktivitami na českém Internetu, jejich představu o motivech uživatelů ICT pro nelegální jednání a zmapovat jejich postoje k řešení tohoto problému, které by mohly být porovnány se zjištěními získanými v předchozí analýze. Pro tyto účely byl proveden dotazníkový průzkum mezi výrobci zvukových záznamů.

4.2.1. Průzkum mezi výrobcí zvukových záznamů

Do průzkumu bylo zahrnuto 6 hudebních vydavatelství (výrobců zvukových záznamů), jejichž souhrnný podíl na celkovém obratu fonografického průmyslu v ČR tvořil v roce 2008 94,4% a v oblasti digitální distribuce

zvukových záznamů tvořil jejich obrat v témže roce celkem 100% domácího trhu s elektronickými rozmnoženinami.²⁷

Zkoumaný soubor obsahuje z 66% pobočky nadnárodních vydavatelství (výrobci zastupující lokální i mezinárodní repertoár) a ze 34% firmy působící pouze na území České republiky (výrobci zastupující pouze lokální repertoár). Podle obratu jsou ve vzorku rovnoměrně (po 33%) zastoupeny firmy velké s obratem nad 151 milionů Kč ročně, firmy střední s obratem 101 – 150 milionů Kč ročně i firmy malé s obratem do 50 milionů Kč ročně. Počet zaměstnanců ve zkoumaných firmách se pohybuje v 17% nad 25 osob, ve 33% v rozmezí 21 – 25 osob, 17% reprezentují firmy s 15 – 20 zaměstnanci a 33% zaměstnává do 10 osob. Respondenty byli ředitelé těchto firem nebo pracovníci zodpovědní za management elektronické distribuce, každé vydavatelství bylo reprezentováno jednou osobou. Všechny zúčastněné firmy jsou členy ČNS IFPI.

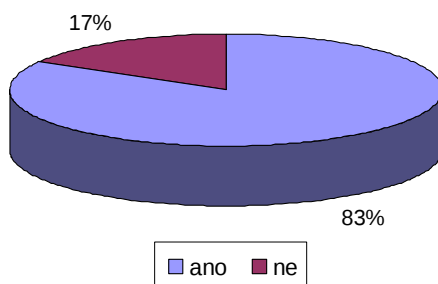
Vzhledem k počtu dotazovaných byl průzkum proveden formou dotazníku opět za použití techniky osobního dotazování (viz. výše), jejíž výhodou je možnost přímé komunikace s respondentem, existence okamžité zpětné vazby, spolehlivost získaných údajů a rychlost provedení. Otázky byly sestaveny s ohledem na výsledky předchozích dvou analýz. Výsledky jednotlivých odpovědí jsou znázorněny grafy. Text dotazníku tvoří samostatnou přílohu této práce.

²⁷ Statistické přehledy leden – prosinec. IFPI - MEZINÁRODNÍ FEDERACE HUDEBNÍHO PRŮMYSLU NÁRODNÍ SKUPINA ČESKÉ REPUBLIKY. Praha: 2000- . Vychází ročně.

Výsledky průzkumu mezi výrobci zvukových záznamů

Otázka č. 1: Myslíte si, že jsou ekonomické výsledky vaší firmy (vydavatelství) ovlivňovány počítačovým pirátstvím - sdílením P2P sítěmi, existencí webových úložišť a pod.?

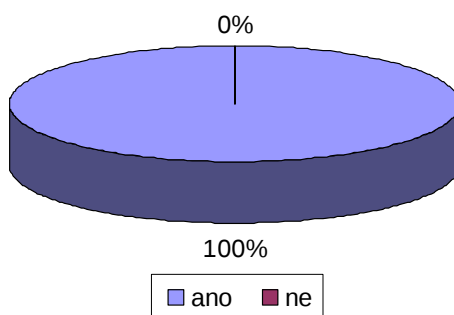
Výrobci mohli zvolit odpověď „ano“ nebo „ne“.

Ze struktury odpovědí vyplývá, že většina dotazovaných (83%) se domnívá, že internetové pirátství se firmy dotýká a negativně ovlivňuje ekonomické výsledky daného vydavatelství.

Otázka č. 2: Máte zkušenosti s tím, že hudební nahrávky vašeho vydavatelství jsou předmětem nelegálních aktivit na Internetu?

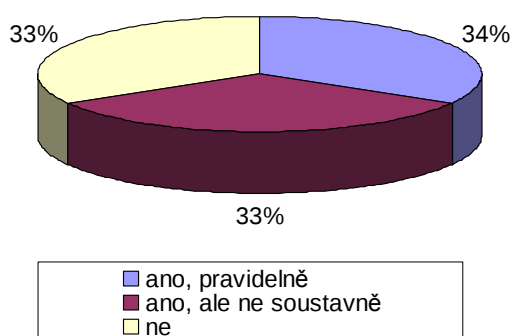
Výrobci měli opět vybírat z odpovědí „ano“ nebo „ne“.

V tomto případě je zřejmé, že přímé zkušenosti s pirátstvím na svých zvukových záznamech mají všichni dotazovaní.

Otázka č. 3: Sleduje vaše firma (vaši zaměstnanci) aktivně nabídku hudebních nahrávek v prostředí českého Internetu, monitoruje aktivity uživatelů, webová úložiště či P2P sítě kvůli nahrávkám vaší firmy?

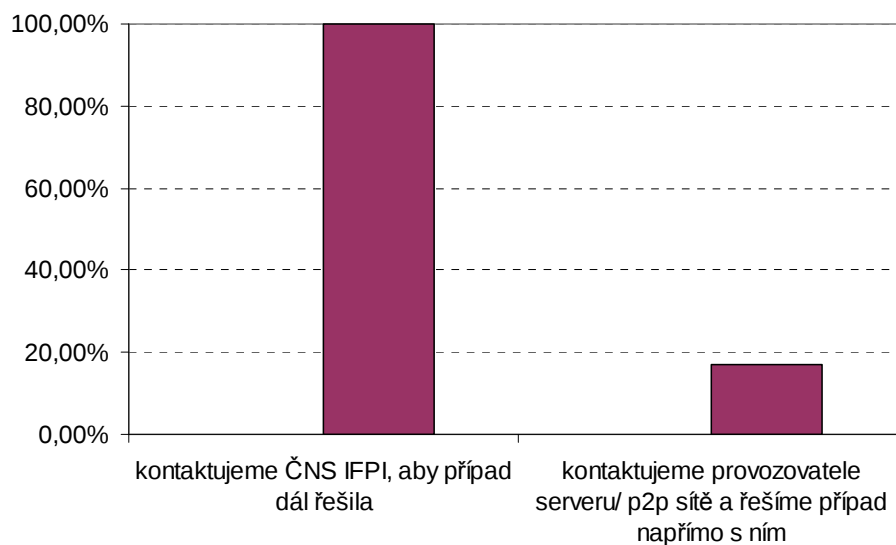
Výrobci měli na výběr tři možnosti, z nichž bylo možné zvolit pouze jednu.

Z odpovědí vyplývá, že ačkoli všichni výrobci mají přímou zkušenost s porušováním práv výrobce v prostředí Internetu, pouze 1/3 z nich pravidelně monitoruje dění na Internetu stran svých produktů, 1/3 tak činí nesoustavně a 1/3 dokonce vůbec ne.

Otázka č.4: Pokud jakýmkoli způsobem zjistíte, že na Internetu dochází k porušování vašich vydavatelských práv (práv výrobce zvukového záznamu) nelegálním vystavováním vašich hudebních nahrávek, jak nejčastěji postupujete?

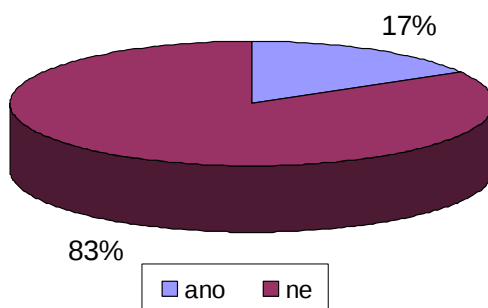
Dotazovaní měli vybrat z nabízených 5-ti možností maximálně 2.

Z pěti alternativ využili respondenti pouze dvou odpovědí – 100% jich zvolilo variantu „kontaktujeme ČNS IFPI, aby případ dál řešila“, z nich 83% uvedlo tento postup jako jediný, který používají. Pouze jeden dotazovaný výrobce (17%) rovněž zvolil možnost „kontaktujeme provozovatele serveru/ P2P sítě a řešíme případ napřímo s ním“.

Otázka č. 5: Myslíte si, že ochrana práv výrobce zvukového záznamu je v ČR státními orgány dostatečně vymáhána?

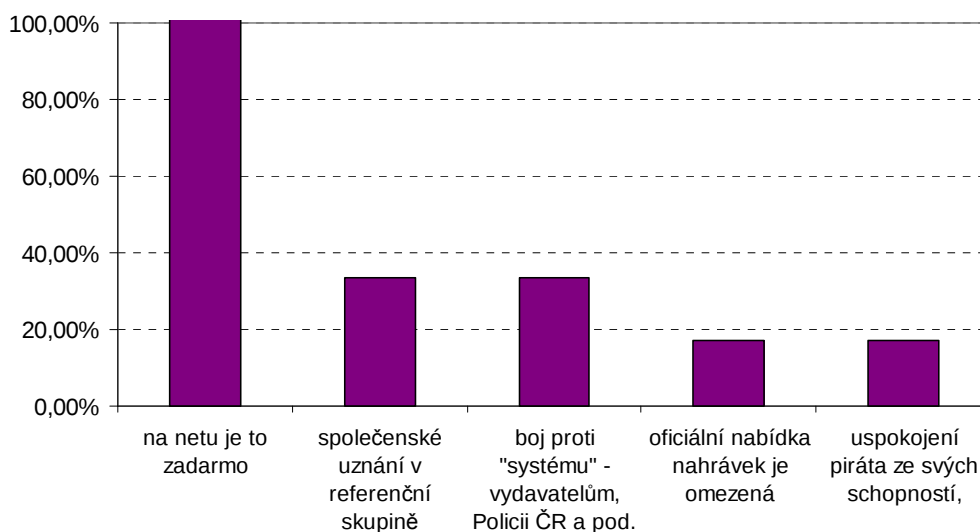
Na tuto otázku bylo možno opět vybrat z variant „ano“ a „ne“.

Převážná většina (83%) respondentů uvedla, že podle nich není v ČR ochrana práv výrobce státními orgány dostatečně vymáhána.

Otázka č. 6: Co je podle vás motivem pirátů v ČR pro jejich aktivity v prostředí Internetu?

Respondenti měli vybrat ze 7-mi různých motivů dva, které jsou podle nich nejvýznamnější.

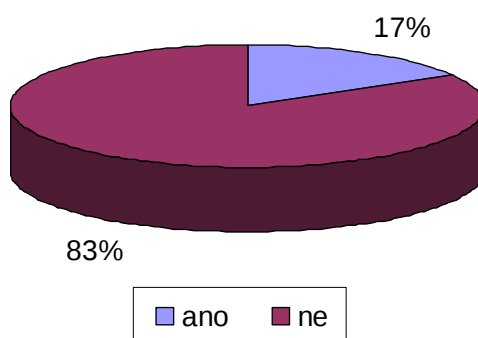

Všichni dotazovaní (100%) vybrali jako jeden z motivů bezplatné získávání elektronických rozmnoženin na Internetu. Ohledně druhého nejvýznamnějšího motivu se již jejich preference rozdělily – 33% považuje za důležité společenské uznání piráta v referenční skupině (mezi kamarády, ve škole, v počítačové komunitě), dalších 33% považuje z pohledu piráta za důležitý boj proti „systému“ reprezentovanému vydavateli, Policií ČR a dalšími organizacemi, 17% se domnívá, že důvodem pro piráty je omezená nabídka zvukových záznamů z oficiálních zdrojů a zbývajících 17% má za to,

že piráty motivuje uspokojení z vlastních schopností, díky kterým nahrávky na Internetu získávají.

Otázka č. 7: Myslíte si, že by snížení pořizovací ceny hudebních nahrávek v řádu desítek procent oproti současnosti (například na polovinu) mělo podstatný vliv na snížení pirátské činnosti na Internetu či její vymizení?

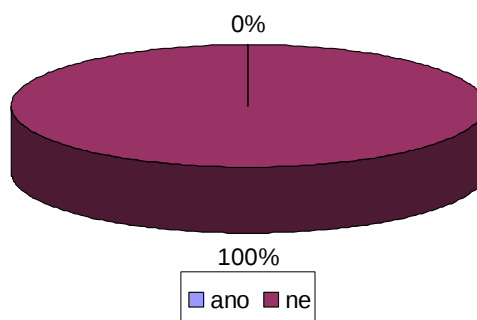
Respondenti mělo možnost volby mezi „ano“ a „ne“.

Většina respondentů (83%) uvedla, že snížení pořizovací ceny hudebních nahrávek by dle jejich názoru nemělo podstatný vliv na existenci pirátské činnosti na Internetu či její podstatné snížení.

Otázka č. 8: Myslíte si, že softwarové prostředky ochrany hudebních nahrávek (Digital Rights Management, ochrana CD proti kopírování) dobře plní svoji funkci a proto mají vliv na snižování počítačové kriminality?

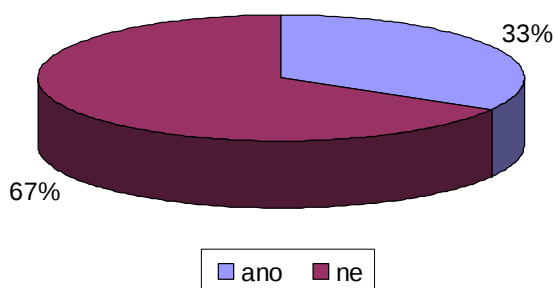
Dotazovaní opět volili mezi variantami „ano“ a „ne“.

Všichni dotazovaní (100%) se kloní k názoru, že softwarové prostředky ochrany zvukových záznamů neplní svou funkci dobře a proto nemají vliv na snižování počítačové kriminality.

Otázka č. 9: Myslíte si, že by zpřístupňování zvukových záznamů na internetu za úplatu ve formátu mp3 bez ochrany DRM zamezilo pirátství či ho značně omezilo?

I zde měli respondenti zvolit „ano“ či „ne“.

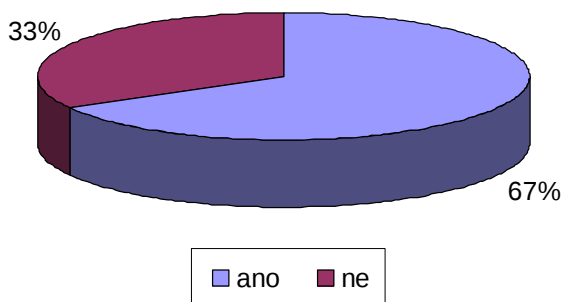

Většina respondentů (67%) se domnívá, že zpřístupňování zvukových záznamů na Internetu za úplatu ve formátu mp3 by nezamezilo internetovému pirátství, ani by ho značně neomezilo.

Otázka č. 10: Jste spokojeni s tím, jakým způsobem hájí ČNS IFPI v České republice zájmy výrobců v souvislosti s pirátskými aktivitami v prostředí

Internetu a jakých dosahuje výsledků v boji proti počítačové kriminalitě (osvětové kampaně, postup proti porušování práv výrobce a pod.)?

Dotazovaní volili mezi variantami „ano“ a „ne“.

Většina respondentů (67%) uvedla, že je spokojena se způsobem, kterým ČNS IFPI hájí zájmy výrobců zvukových záznamů a s výsledky jejího boje oproti počítačové kriminalitě.

Vyhodnocení průzkumu:

1. Většina respondentů (83%) si myslí, že internetové pirátství negativně ovlivňuje hospodářské výsledky jejich firmy, zbývajících 17% se to nedomnívá. Tento výsledek může být vysvětlen faktem, že ne všichni výrobci mají stejný repertoár – firmy vydávající hudební produkci určenou starším věkovým skupinám, ve kterých není rozšířena znalost ICT, mohou být ušetřeny výrazných vlivů počítačové kriminality na svůj obrat.
2. Všichni dotazovaní (100%) uvedli, že mají zkušenost s nelegálním šířením svého obsahu po síti Internet. Tato skutečnost dokazuje, že počítačové pirátství je v ČR rozšířeno plošně, a to bez ohledu na původ hudební produkce (lokální versus mezinárodní) – piráti tedy nezvýhodňují domácí interprety oproti zahraničním, jak bývá deklarováno.
3. 67% hudebních vydavatelů alespoň občas sleduje aktivity uživatelů na Internetu, 33% to však nečiní nikdy ani přesto, že mají zkušenost

s porušováním práv výrobce zvukového záznamu. Vzhledem k tomu, že většina vydavatelů pociťuje ekonomické dopady pirátství na svých ekonomických výsledcích, je zde patrný prostor pro větší angažovanost v aktivním monitorování českého internetového prostředí ve svůj vlastní prospěch.

4. Všichni dotazovaní uvedli, že v případě zjištění nelegální činnosti dotýkající se jejich práv se obrací na ČNS IFPI, 83% dokonce uvedlo toto řešení problému jako jediné, ke kterému přikročí, pouze 17% vydavatelů rovněž zahájí postup směřující k vyřešení případu po vlastní ose (např. prostřednictvím vlastních právních zástupců). ČNS IFPI má z tohoto pohledu nezastupitelnou roli v boji proti počítačové kriminalitě v českém fonografickém průmyslu, ačkoliv tato organizace sama o sobě nemůže právo výrobce vymáhat a musí postupovat v součinnosti se státními orgány ČR.
5. 83% respondentů se domnívá, že právo výrobce zvukového záznamu není v ČR dostatečně vymáháno ze strany státních institucí. Tento poměr odpovědí svědčí o tom, že výrobci nemají důvěru v postup Policie ČR, státních zastupitelství a soudů a nepovažují jejich kroky na ochranu svého zákonem stanoveného práva za dostačující. Z rozhovorů s výrobci vyplynulo, že nejsou spokojeni s dosavadním trestáním prokázané nelegální činnosti pokutou nebo podmíněnými tresty a mají dojem, že ochrana práva výrobců zvukových záznamů není pro orgány činné v trestním řízení prioritou.
6. Ohledně motivů pirátů se 100% dotazovaných vyjádřilo, že jedním z nejvýznamnějších je bezplatné získání elektronických rozmnoženin zvukových záznamů v síti Internet. V pořadí na druhém místě jsou pak motivy „společenské uznání piráta v referenční skupině“ a „boj proti vydavatelům a státním orgánům“ (33%), dále byly vybrány varianty „omezená oficiální nabídka hudebních nahrávek“ (17%) a „uspokojení z vlastních schopností“. Výrobci považují za největší problém fakt, že zvukové záznamy, ačkoli je po nich poptávka vysoká, nemají v očích

uživatelů hodnotu jako výsledky duševní činnosti třetích osob. Na druhou stranu je zřejmé, že výrobci nepovažují za podstatný motiv pirátů obohacování z trestné činnosti, jelikož tato možnost nebyla vybrána žádným z respondentů jako jedna ze dvou nejdůležitějších – z pohledu výrobce je zde zřejmý rozdíl mezi klasickými pirátskými aktivitami a nástupem internetového pirátství. Tento závěr podporuje i fakt, že za sdílení či získávání rozmnoženin z webových úložišť uživatelé neplatí.

7. 83% vydavatelů si nemyslí, že znatelné snižování cen by vyřešilo problém s internetovým pirátstvím na zvukových záznamech. Částečně za pravdu jim dává skutečnost, že průměrná cena originálních fyzických nosičů dostupných na českém trhu již byla od roku 2000 několikrát snížena, aniž by tento fakt měl výrazný vliv na jejich prodejnost. I v tomto ohledu se tedy názory uživatelů ICT a výrobců značně rozcházejí.
8. Softwarová ochrana zvukových záznamů (DRM) nemá podle výrobců vliv na snižování počítačové kriminality (100% odpovědí). Tento názor koreluje s vyjádřením samotných uživatelů a především s faktem, že na P2P sítích či webových úložištích jsou dostupné jakékoli nahrávky včetně těch, které byly s touto ochranou distribuovány. Jedná se tedy o prostředek, jenž pirátství nezabraňuje a v některých případech navíc snižuje užitnou hodnotu legálně získaných zvukových záznamů. V souvislosti s tím je třeba podotknout, že většina vydavatelských firem (a to zejména pobočky nadnárodních vydavatelů) softwarovou ochranu v některé její formě využívala nebo dosud využívá. Otázka softwarové ochrany nahrávek bude podrobněji rozebrána v kapitole 5.
9. 67% respondentů se nedomnívá, že zpřístupňování hudebních nahrávek za úplatu bez DRM by zamezilo pirátství či mělo výrazný vliv na jeho omezení. Z uvedeného vyplývá, že jakkoli výrobci považují DRM za zbytečné, ve většině si nemyslí, že nechuť k tomuto ochrannému prostředku ze strany uživatelů je podstatným důvodem pro jejich pirátské

aktivity. Podstatným motivem podle vydavatelů stále zůstává fakt, že za hudbu se platí.

10. Většina dotazovaných (67%) je spokojena s protipirátskou činností ČNS IFPI a jejími výsledky. Tento výsledek je v porovnání s výsledkem otázky č. 4 nižší – přestože se všichni výrobci na ČNS IFPI obracejí s podněty, jejich spokojenost s výsledky její činnosti není 100%.

4.2.2. Zhodnocení

Z pohledu výrobců zvukových záznamů (hudebních vydavatelů) jsou hlavními příčinami počítačové kriminality následující faktory:

- široká dostupnost zvukových záznamů na Internetu bez nutnosti za ně platit,
- s tím související mizivé právní povědomí veřejnosti v otázkách autorských práv a duševního vlastnictví, nedostatečná výchova k jejich respektování v rodinách a ve školách,
- nedostatečné vymáhání práv výrobce zvukového záznamu v ČR ze strany státních institucí.

Výrobci se zároveň nedomnívají, že porušování práv výrobce by zamezilo:

- významné snížení ceny elektronických rozmnoženin,
- zpoplatněné poskytování zvukových záznamů na Internetu ve formátu bez softwarové ochrany.

V těchto dvou bodech se tedy názory uživatelů a výrobců značně rozcházejí.

5. Fonografický průmysl vs. počítačová kriminalita

Ochrana autorského práva a práv souvisejících s právem autorským probíhá v několika úrovních – jedná se o právní ochranu zakotvenou v legislativě jednotlivých států či mezinárodní úmluvy mezi nimi, aktivní kroky zainteresovaných organizací napomáhající k odhalování trestné činnosti na území jednotlivých států a softwarové prostředky prevence počítačové kriminality. V této kapitole bude posouzena účinnost a vhodnost ochrany práv výrobce užívané v současné době vzhledem k předchozím zjištěním.

5.1. Protipirátská legislativa

Česká republika je vázána několika mezinárodními úmluvami, které zajišťují nositelům práv stejnou ochranu na území všech ratifikujících států. Mezi nejdůležitější dohody z pohledu výrobců zvukových záznamů patří:

- Bernská úmluva: úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z roku 1886, základní mezinárodní úprava v této oblasti,
- Římská úmluva: na ochranu výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací – platí od roku 1964,
- Ženevská úmluva: na ochranu výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému kopírování z r. 1971 (též známá jako Fonogramová protipirátská úmluva),
- WTO - Dohoda TRIPS: dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, administrativně spravována Světovou obchodní organizací (WTO), v platnosti od roku 1994, v ČR uplatňována od 1.1.1996. Promítnutí základních principů WTO do Dohody TRIPS - transparentnost, vynucení práv k duševnímu vlastnictví a dosažení minimálního standardu jejich ochrany,

- tzv. Internetové smlouvy: Smlouva WIPO o autorském právu a Smlouva WIPO o ochraně práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů z roku 1996, jejichž cílem je upravit ochranu autorských práv a práv příbuzných v podmínkách užívání elektronického přenosu dat a informací.²⁸

V právním řádu a ústavním pořádku České republiky je ochrana nositelů práv zakotvena několika způsoby:

- Listina základních práv a svobod: výsledky tvůrčí činnosti jsou chráněny zákonem,
- Občanský zákoník: Autorský zákon vymezující práva autorská a práva s autorským související, zahrnuje práva výrobce zvukového záznamu,
- Trestní zákon: vymezující postih za porušování Autorského zákona.

Komentář

Z dotazníkového šetření mezi výrobci zvukových záznamů vyplývá, že vydavatelé nepovažují právní ochranu v ČR za dostatečnou. Důkazem, že vymáhání autorského práva a práv souvisejících s autorským není v ČR na dostatečné úrovni, bylo i zařazení České republiky na tzv. „Priority Watch List“ v lednu 2008. Tento seznam je každoročně sestavován Úřadem obchodního zmocněnce USA s cílem označit obchodní partnery USA připouštějící nejvyšší míru porušování práv k duševnímu vlastnictví. Ačkoliv byla ČR v dubnu 2008 zařazena zpět do nižší kategorie (na tzv. Watch List“), je zřejmé, že tato oblast by měla i nadále být předmětem zvýšené pozornosti vlády ČR, jelikož nedostatečná ochrana práv k duševnímu vlastnictví na našem území ovlivňuje i mezinárodní vztahy České republiky.

²⁸ Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. Ostatní mezinárodní dohody v oblasti práv k duševnímu vlastnictví. [online]. 16.1.2006 [cit. 2009-03-08]. <<http://www.mpo.cz/dokument6205.html>>.

Jak již bylo uvedeno, trestnou činností je neautorizované zpřístupňování zvukových záznamů (sdělování veřejnosti). To se vztahuje na provozovatele hubů začleněných do P2P sítí a webových úložišť - postižen však nemůže být ten, kdo pouze zveřejňuje odkazy na obsah nelegálně vystavený na jiných stránkách či serverech (např. provozovatel již zmíněné stránky <http://mp3s.nadruhou.net>), nebo poskytuje internetovou službu, která spočívá v ukládání dat. Provozovatel služby není zodpovědný za obsah, který je pomocí jeho služby zpřístupňován, jelikož sám není jeho původcem, a zpravidla učiní právu za dost tím, že se každý uživatel před využitím služby zaváže odkliknutím příslušného formuláře k dodržování autorských práv. Rozšířením právní odpovědnosti na provozovatele internetových služeb by bylo možné postihovat právě ten druh počítačové kriminality, který je v současné době na vzestupu – webová úložiště.

Diskutabilní je rovněž přístup státních zastupitelství a soudů - v ukládání sankcí lze zaznamenat stále přetrvávající rys podceňování trestné činnosti v oblasti duševního vlastnictví. Soudy stále udělují relativně mírné tresty ve vynášených rozsudcích, nejčastěji jde o peněžité tresty a podmíněné tresty odnětí svobody. V ČR dosud nebyl vynesen rozsudek ukládající nepodmíněný trest.

5.2. Protipirátská činnost a její výsledky

Organizací, která sdružuje na základě dobrovolnosti výrobce zvukových a hudebních zvukově-obrazových záznamů, kteří mají stálé sídlo nebo bydliště v České republice, je ČNS IFPI (Mezinárodní federace hudebního průmyslu – Národní skupina České republiky, <http://www.ifpi.cz>). Předmětem působnosti ČNS IFPI je primárně ochrana práv výrobců zvukových a hudebních zvukově-obrazových záznamů. ČNS IFPI je také zakládajícím členem společnosti INTERGRAM, nezávislé společnosti výkonných umělců a výrobců zvukových

a zvukově obrazových záznamů, která vybírá poplatky za veřejné provozování zvukových záznamů.²⁹

ČNS IFPI dlouhodobě spolupracuje se sekretariátem IFPI v Londýně, s centrálou IFPI v Bruselu, s českou Celní správou, Českou obchodní inspekcí a Policií České republiky na potírání kriminality v oblasti zvukových záznamů v ČR. Výsledkem této spolupráce je jednak aktivní lobbying IFPI směrem k Evropskému parlamentu, Parlamentu ČR a vládě ČR ve věci protipirátské legislativy zemí Evropské unie i České republiky, za druhé větší zapojení orgánů Celní správy, ČOI a PČR do odhalování této trestné činnosti.³⁰

ČNS IFPI aktivně monitoruje prostředí Internetu, v případě zjištění nežádoucí činnosti kontaktuje provozovatele internetových služeb se žádostí o spolupráci při ochraně práv výrobců zvukových záznamů a předává podněty k dalšímu šetření Policii ČR, zejména existuje-li podezření na trestnou činnost většího rozsahu. Přímý vliv ČNS IFPI na nelegální činnost na Internetu dokumentuje tabulka výsledků za poslední čtyři roky.

protipirátská činnost IFPI	2005	2006	2007	2008
servery - zastavení činnosti	88	143	156	132
odstraněno hudebních souborů	11500	17300	54000	179000
podchyceno případů na internetu	102	933	1725	608
	stav k 30.11. 2005	stav k 30.11. 2006	stav k 30.11. 2007	stav k 30.11. 2008

Tabulka 9 - výsledky protipirátské činnosti ČNS IFPI³¹

ČNS IFPI používá ve spolupráci se svou nadnárodní centrálou v Londýně modifikovaný vyhledávací program, kterým jsou detekovány hudební soubory. Na základě údajů získaných díky tomuto programu jsou kontaktováni přímo poskytovatelé služeb a s jejich pomocí dochází k odstraňování nelegálních souborů. Jedná se především o následující poskytovatele:

²⁹ IFPI - MEZINÁRODNÍ FEDERACE HUDEBNÍHO PRŮMYSLU NÁRODNÍ SKUPINA ČESKÉ REPUBLIKY. [online] [cit. 2009-02-22]

<<http://www.ifpicr.cz/?rubrika=1149&PHPSESSID=ad261af84fb8dd0236daea1f835056ef>>

³⁰ ČNS IFPI. Zpráva o činnosti ČNS IFPI. IFPI - MEZINÁRODNÍ FEDERACE HUDEBNÍHO PRŮMYSLU NÁRODNÍ SKUPINA ČESKÉ REPUBLIKY. Praha, 2000-. Vychází ročně.

³¹ ČNS IFPI. Zpráva o činnosti ČNS IFPI. IFPI - MEZINÁRODNÍ FEDERACE HUDEBNÍHO PRŮMYSLU NÁRODNÍ SKUPINA ČESKÉ REPUBLIKY. Praha, 2000-. Vychází ročně.

exmasters.com; speedyshare.com; najdito.cz; stahuj.cz a další. Počet takto vyhledaných a odstraněných souborů se pohybuje v řádu desítek tisíců. Problémem však nadále zůstává tzv. mirroring stránek. Jde v podstatě o sledování platnosti odkazů na konkrétní uložené soubory, které mají za cíl zjistit neplatnou adresu a okamžitě ji nahradit novým, platným odkazem. Vzhledem k platné právní úpravě není k dispozici potřebný nástroj, kterým by bylo možno tyto poskytovatele internetových služeb přimět k tomu, aby sami odstraňovali nelegální obsah - v současnosti tak jednají pouze na upozornění a z popudu ČNS IFPI.

ČNS IFPI se kromě jiného věnuje i osvětové a vzdělávací činnosti v oblasti ochrany práv k duševnímu vlastnictví. Jedná se například o sérii přednášek pro pracovníky státní správy, školení pro vybrané pracovníky Policie ČR, Celní správy a ČOI. S mimořádným ohlasem proběhlo školení na Justiční akademii pro vybrané státní zástupce a soudce a dále pak odborné semináře realizované pro státní zástupce ve struktuře Vrchního státního zastupitelství v Praze. Nově se rozvíjí osvětová činnost na středních a vysokých školách.

Nedílnou součástí této činnosti pak je práce s médii. Příspěvky do hromadných sdělovacích prostředků, ať již tištěných či elektronických, vždy obsahují pozitivní motivaci společnosti k ochraně duševního vlastnictví. Zveřejňování realizovaných trestních případů, včetně rozsudků soudů, je využíváno k preventivnímu působení na veřejnost a k jejímu odrazování od pirátských aktivit.

Komentář

Z dotazníkového průzkumu vyplývá, že výrobci zvukových záznamů jsou z 67% spokojeni s tím, jakým způsobem ČNS IFPI v ČR hájí zájmy svých členů, včetně protipirátské činnosti, osvětových kampaní a podobně. Procento nespokojenosti (33%) vyplývá především z faktu, že ČNS IFPI je nevládní organizací s omezenými pravomocemi a pro svůj postup potřebuje součinnost

a kvalifikovaný přístup Policie ČR, státních zastupitelství a soudů – osvětová a vzdělávací činnost pro pracovníky těchto institucí má tedy vzhledem k závažnosti trestné činnosti v oblasti duševního vlastnictví i do budoucna prvořadý význam.

Celkově aktivity ČNS IFPI významným způsobem přispívají z omezování ztrát fonografického průmyslu v oblasti počítačového pirátství.

5.3. Softwarové metody ochrany zvukových záznamů

Hudební vydavatelé se v reakci na nejrůznější nelegální činnosti na Internetu snaží ochránit své ekonomické aktivity i duševní vlastnictví používáním softwarových prostředků. Mobilní telefony jsou součástí moderních informačních a komunikačních technologií a mají úzkou návaznost na osobní počítače a Internet - z tohoto důvodu bude přehled metod aktuálně používaných jako prevence počítačové kriminality zahrnovat i ochranu elektronických rozmnoženin šířených mobilními sítěmi.

5.3.1. Online DRM

Ochrana oficiálních elektronických rozmnoženin zvukových záznamů na Internetu má svůj počátek v době, kdy byly spuštěny první elektronické obchody typu iTunes Music Store. Fonografický průmysl reagoval na nekontrolovatelné rozšiřování pirátských elektronických rozmnoženin zvukových záznamů nejčastěji ve formátu mp3 nabídkou legální varianty získávání hudby na Internetu. Aby bylo možné nastavit pravidla užití zakoupené elektronické rozmnoženiny, byly k tomuto účelu vyvinuty technické metody pod souhrnným názvem DRM.

DRM (Digital Rights Management) je soubor licencí, který určuje, jakým způsobem může koncový uživatel naložit se zakoupeným zvukovým

záznamem. Princip je následující: zvukový záznam je spolu s dalšími údaji (například adresa URL, na které byla získána licence) zabalen, zašifrován a uzamčen pomocí klíče, který je uložen v samostatně distribuované šifrované licenci, bez níž není možné zabalený záznam „oživit“. Uživatel nejprve získá mediální soubor v určitém formátu (např. WMA) a licence je mu automaticky zaslána, jakmile potvrdí platbu či se pokusí záznam poprvé přehrát. Musí však mít k dispozici přehrávač, který podporuje správu DRM – tj. Windows Media Player v případě Windows Media DRM. Takto získanou rozmnoženinu je možné poskytnout dalšímu uživateli, nicméně ten je nucen pro přehrání souboru opět získat licenci.

Konkrétní nastavení licencí DRM záleží na dohodě provozovatele elektronického obchodu a jednotlivých poskytovatelů zvukových záznamů, všichni výrobci zvukových záznamů však mají určeny své limity. DRM stanovuje:

- počet přehrání zakoupené rozmnoženiny - v případě rozmnoženin sloužících k tzv. permanentnímu downloadu, tedy elektronické obdobě zakoupení CD nosiče, nebývá limitováno, zatímco v případě zakoupení tzv. „tethered“ downloadu (vázaného stažení) nebo licence s omezenou dobou platnosti či četnosti přehrání je omezeno počtem operací nebo dobou přehrání (nejčastěji 24 nebo 48 hodin od zakoupení),
- počet vypálení zakoupené rozmnoženiny na CD (nejčastěji 10x),
- počet synchronizací s přenosným zařízením (10x až neomezeně),
- počet znovustažení již zakoupené rozmnoženiny v případě reinstalace operačního systému na osobním počítači (3 až 5 znovustažení).

Licence obsažené v DRM jsou primárně vázány na konkrétní osobní počítač, který si uživatel zvolí jako ten, na kterém bude s rozmnoženinami dále pracovat. Přenosná zařízení, do kterých je možné elektronické rozmnoženiny synchronizovat, musí rovněž podporovat DRM.

S přihlédnutím k formátům, jenž jsou nejčastěji používány pro legální elektronickou distribuci zvukových záznamů v ČR, uvedme především dva typy DRM:

- Windows media DRM - systém firmy Microsoft, vázaný na formát WMA ve variantách:
 - o PlaysForSure,
 - o Janus DRM,
- FairPlay - systém firmy Apple vázaný na formát AAC.³²

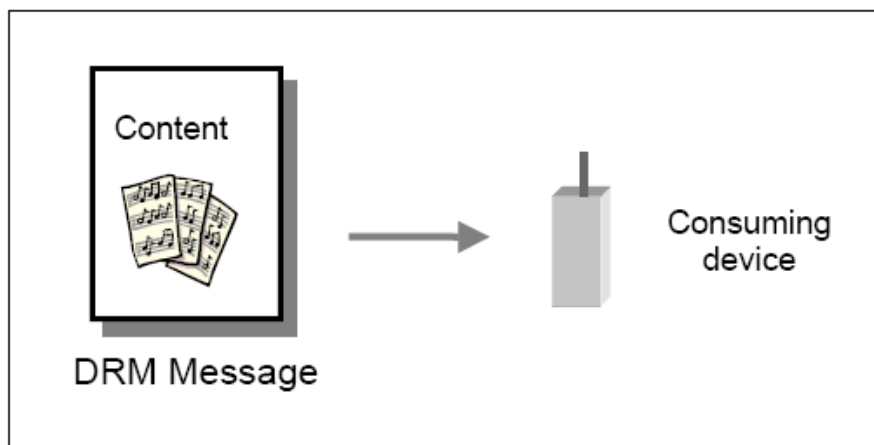
5.3.2. Forward Locking technologie pro mobilní telefony

Tyto technologie jsou naprosto základní ochranou – zabraňují tomu, aby elektronické rozmnoženiny byly kopírovány nebo transferovány z přístroje, pro který byly zakoupeny a na kterém budou konzumovány (forward lock = zámek proti předání, přeposílání). Využívány jsou především v případě tzv. personalizovaných produktů, tedy vyzváněcích melodií ve formátu mp3 či video vyzvánění. Forward lock je zaslán na přístroj s obsahem, možností je rovněž implementace forward locku přímo do přístroje - v současnosti se jedná o více než 550 modelů mobilních telefonů.

- OMA 1.0 – forward lock vyvinutý v roce 2004 Open Mobile Alliance (dále OMA) sdružující výrobce mobilních telefonů, počítačového vybavení i mobilní operátory,
- SMAF – „Synthetic Music Mobile Application Format“ firmy Yamaha,
- CCL – „Closed Content List“ firmy Nokia.³³

³² Sony Music Entertainment Czech Republic s.r.o., Informace z interních materiálů jsou použity se souhlasem firmy.

³³ Sony Music Entertainment Czech Republic s.r.o., Informace z interních materiálů jsou použity se souhlasem firmy.

Obrázek 5 - forward lock – doručení obsahu chráněného DRM do koncového zařízení³⁴

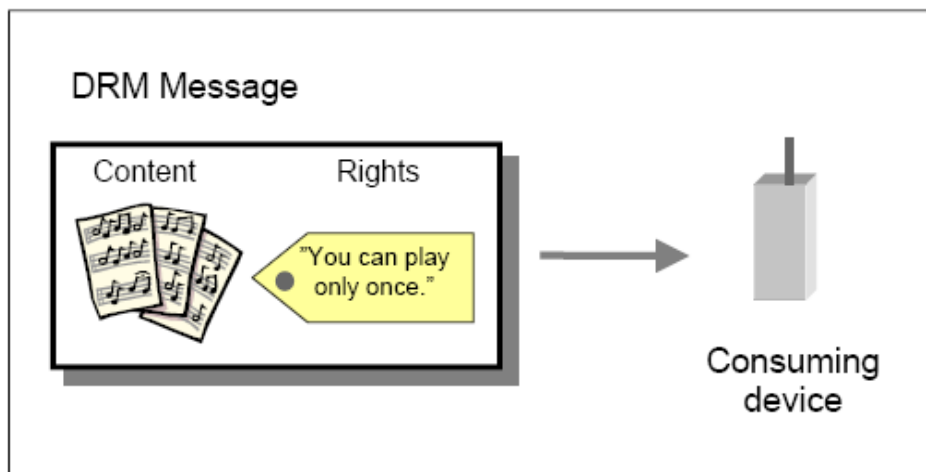
5.3.3. DRM pro mobilní telefony

V případě mobilního DRM jsou elektronická rozmnoženina a licence k jejímu užívání doručeny do přístroje v různých souborech najednou (tzv. combined delivery), nebo je zvukový obsah zašifrován a doručen odděleně od licence (tzv. separate delivery). Licence mobilního obsahu je vázána na zákaznickou SIM kartu. Elektronická rozmnoženina tedy může být přesunuta do jiného přístroje, ale nemůže v něm být přehrána. Mobilní DRM se využívá především při prodeji fulltracků – zvukových rozmnoženin v plné délce, ať už se jedná o audio či video soubory.

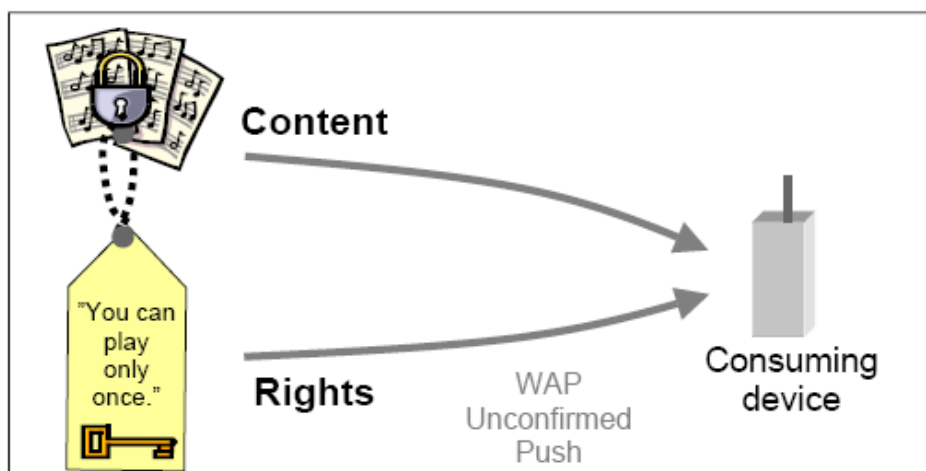
- OMA 1.0 – mechanismus combined delivery a separate delivery vyvinutý OMA, schválený v roce 2004 ,
- OMA 2.0 – vylepšený mechanismus separate delivery vyvinutý OMA, schválený v roce 2006. Každý přístroj využívající OMA 2.0 je vybaven individuálním certifikátem s veřejným klíčem a korespondujícím soukromým klíčem. Licence ke zvukové rozmnoženině jsou chráněny veřejným klíčem toho kterého přístroje, zatímco samy obsahují klíč potřebný k rozšifrování

³⁴ Open Mobile Alliance. Digital Rights Management - Short Paper. [online]. © 2003 [cit. 2007-06-14]. <<http://www.openmobilealliance.org>>.

obsahu. Doručení rozmnoženiny koncovému uživateli předchází registrace u vydavatele licence.³⁵

Obrázek 6 - combined delivery – doručení obsahu chráněného DRM do koncového zařízení³⁶

Obrázek 7 - separate delivery – doručení obsahu chráněného DRM do koncového zařízení³⁷

³⁵ Open Mobile Alliance. Digital Rights Management - Short Paper. [online]. © 2003 [cit. 2007-06-14]. <<http://www.openmobilealliance.org>>.

³⁶ Open Mobile Alliance. Digital Rights Management - Short Paper. [online]. © 2003 [cit. 2007-06-14]. <<http://www.openmobilealliance.org>>.

³⁷ Open Mobile Alliance. Digital Rights Management - Short Paper. [online]. © 2003 [cit. 2007-06-14]. <<http://www.openmobilealliance.org>>.

Komentář

Jakkoli DRM napomáhá ochránit práva výrobce zvukového záznamu a tím i výkonných umělců proti porušování jejich zákonných nároků v případě běžných uživatelů, setkáváme se zde s řadou problémů – jedním z nich je nekompatibilita DRM s přenosnými zařízeními. Ne všechny mp3 přehrávače umějí číst DRM, a proto jsou pro koncové uživatele legálních elektronických rozmnoženin nepoužitelné. Do této kategorie bohužel zcela absurdně spadají i některé mp3 přehrávače firmy Sony, která kromě vývoje hardwaru podniká taktéž jako hudební vydavatel. Druhým problémem je možnost použití DRM pouze v souvislosti s některými formáty, v nichž jsou zvukové záznamy uživatelům zpřístupňovány. Patří mezi ně především WMA (Windows Media Audio) a AAC (Advanced Audio Coding), které však nejsou kompatibilní s mnoha přenosnými přehrávači a dokonce s některými operačními systémy (např. Linux a WMA), pro své přehrání vyžadují konkrétní software. DRM však nemůže být aplikováno na formát mp3, který je v současnosti světově nejrozšířenějším formátem pro uchovávání a přenos hudebních souborů a jako takový je přehratelný ve všech typech přenosných zařízení či pomocí jakéhokoli softwaru na jakékoli platformě. Třetí výtkou proti DRM je možnost jeho obcházení velice jednoduše tím, že takto ochráněný zvukový záznam vypálíme na CD – stane se z něj zcela prostá audio stopa, kterou je možno znovu stáhnout do osobního počítače, a to v jakémkoli formátu, který už DRM neobsahuje a je tedy připraven k dalšímu šíření.

Jak vyplývá z analýzy motivů uživatelů ICT, softwarová ochrana oficiálně šířených zvukových záznamů je pro své negativní důsledky pro užitnost uváděna jako jedna z nejpodstatnějších příčin vysoké poptávky po nelegálním obsahu na Internetu. Dotazníkový průzkum mezi výrobci navíc potvrdil, že ani sami vydavatelé nepovažují ochranu DRM za účinnou.

6. Případová studie

V případové studii je analyzován specifický případ digitální distribuce alba domácího interpreta a dosažené výsledky jsou porovnány se zjištěními vyplývajícími z předchozích částí práce. Na základě zjištěných skutečností jsou výrobcům doporučeny kroky, jejichž zavedením do praxe je možné omezit pirátství na zvukových záznamech v ČR.

6.1. Základní údaje

Od 1.3. do 31.3. 2009 bylo nové album skupiny Wohnout s názvem „Karton veverek“ nabízeno k online stažení prostřednictvím portálu T-Music.cz společnosti T-Mobile Czech Republic. Specifickým rysem kampaně byl fakt, že uživatelé, kteří si album stáhli, se mohli rozhodnout, zdali za obsah zaplatí, nebo uskuteční stažení zdarma. Podobný test v reálném prostředí byl v České republice proveden vůbec poprvé.

Cílová skupina nebyla limitována na zákazníky T-Mobile, stažení mohl uskutečnit kterýkoli uživatel s přístupem k Internetu. Jako platební nástroj byla zvolena Premium SMS a zákazníkovi byla cena za album započtena v rámci měsíčního vyúčtování za služby (v případě post-paid zákazníků mobilních operátorů), či odečtena z předplaceného kreditu (v případě pre-paid zákazníků) - při penetraci SIM karet v ČR, která přesahuje 100%, tak mohl platebního nástroje využít v podstatě každý. Album bylo nabízeno ke stažení ve formátu mp3 nechráněném DRM, a to v nadstandardní kvalitě (320 kbps), spolu s obalem alba ve formátu .pdf. Tato akce, jejíž platnost byla omezena do 31.3. 2009, byla podpořena masivní marketingovou kampaní – využity byly spoty v TV, v radiu, PR články, webové stránky společnosti T-Mobile, direct komunikace prostřednictvím materiálů vkládaných do hudebních časopisů, na prodejnách T-Mobile a podobně.

Pokud se uživatelé rozhodli za album zaplatit, mohli tak učinit ihned při jeho stahování, nebo i kdykoli po něm. Na výběr měli celkem 8 cenových hladin: 9 Kč, 30 Kč, 50 Kč, 69 Kč, 99 Kč, 138 Kč, 198 Kč a 297 Kč.

Akce „sám rozhodni, kolik za album zaplatíš“ splnila základní požadavky uživatelů ICT na oficiálně nabízenou hudbu:

- cena nebyla předem určena, uživatel ji mohl sám zvolit nebo nemusel platit vůbec,
- zvukové záznamy byly k dispozici ve formátu nechráněném DRM,
- bezproblémová dostupnost nabízených zvukových záznamů a jejich kompatibilita s dalšími zařízeními,
- akce byla iniciována samotným umělcem, nikoli hudebním vydavatelem nebo jinou negativně vnímanou institucí.

Podklady pro následující analýzu byly zaznamenány k 24.3.2009, tedy po 3 týdnech od začátku akce.

6.2. Analýza

K datu 24.3.2009 bylo album staženo 37.000 uživateli a celková částka, kterou zákazníci za stažení prostřednictvím Premium SMS zaslali, činila 227.746 Kč.³⁸

Uživatelé měli možnost hlasovat v anketě, které byla k dispozici rovněž na stránkách mobilního operátora. Album ohodnotilo 1926 lidí (zhruba 5% z celkového počtu uživatelů, kteří si album stáhli), na výběr měli ze dvou variant. Na otázku „Jak se vám album líbí?“, odpověděli následovně:

- je to bomba! (1625 uživatelů – 84%),
- nic moc (301 uživatelů – 16%).

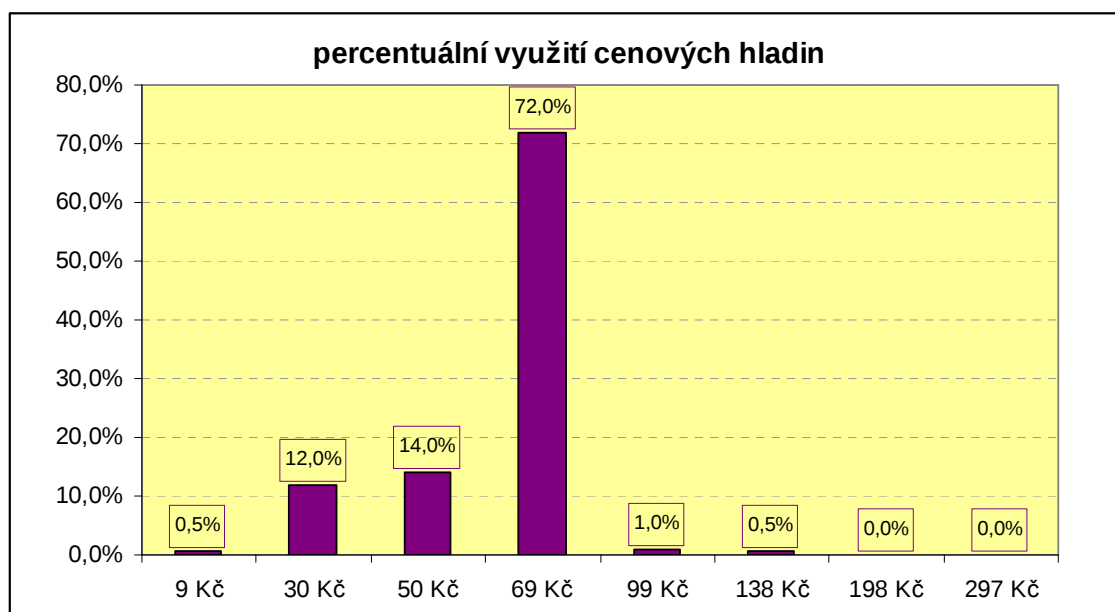
³⁸ T-Mobile Czech Republic a.s. Wohnout – nový album a nový turné. [online]. 1.3.2009 [cit. 2009/03-24]. <<http://www.t-music.cz/akce/wohnout-novy-album-a-novy-turne>>.

Poměr uživatelů, kteří za stažení zaplatili, k těm, kteří platbu vůbec neuskutečnili, byl 1:9.³⁹ Průměrná tržba na jedno stažení alba činila 6,16 Kč. Průměrná tržba na jedno stažení u každého platícího uživatele činila 61,55 Kč. Porovnání průměrné tržby za 1 stažení vzhledem ke standardní ceně alba domácího repertoáru je uvedeno v tabulce.

standardní cena 1 stažení na Internetu	249 Kč	100%
průměrná tržba za 1 stažení platícím uživatelem	61,55 Kč	24,72%
průměrná tržba za 1 stažení	6,16 Kč	2,47%

Tabulka 10 - porovnání průměrné tržby za 1 stažení v rámci studie vzhledem ke standardním cenám⁴⁰

Nejvyužívanější cenovou hladinou u platících uživatelů bylo 69 Kč (72%). Percentuální využití ostatních cenových hladin vyplývá z grafu.

Tabulka 11 – percentuální využití cenových hladin v rámci studie⁴¹

³⁹ Sony Music Entertainment Czech Republic s.r.o.. Informace z interních materiálů jsou použity se souhlasem firmy.

⁴⁰ archiv autora

⁴¹ Sony Music Entertainment Czech Republic s.r.o.. Informace z interních materiálů jsou použity se souhlasem firmy.

Z výsledků kampaně vyplývá, že ačkoli se album většině uživatelů, kteří hlasovali do ankety, líbilo (84% odpovědí), pouze 10% uživatelů z celkového počtu bylo ochotno akceptovat snížení ceny oficiálně distribuovaných zvukových záznamů v průměru o 75% a zaplatit za nahrávku staženou na Internetu. 90% uživatelů není ochotno za hudbu platit vůbec.

Ačkoli bylo album k dispozici oficiálně na webových stránkách mobilního operátora i bez nutnosti platby za jeho stažení, objevilo se po začátku akce rovněž na tuzemských webových úložištích a P2P sítích. Například služba Uloz.to zaregistrovala jeho první vystavení hned 1.3. 2009, od tohoto data zde bylo vystaveno ještě deseti dalšími uživateli.

Pohled výrobce zvukových záznamů

Předchozího alba stejné hudební skupiny bylo podle podkladů ČNS IFPI v roce 2007 zakoupeno 8000 ks. Při standardní maloobchodní ceně 249 Kč tvořily tržby z prodeje celkem 1.992.000 Kč. Aby bylo dosaženo stejného výsledku s aktuální nahrávkou, muselo by si ji na Internetu za podmínek stejných, jako v popisovaném případě, stáhnout téměř 32.500 platících uživatelů.

Při respektování meziročního poklesu trhu s hudebními nahrávkami (-21,9% v roce 2008 oproti roku 2007) by v letošním roce očekávaný prodej aktuálního alba činil 6248 kusů, což převedeno na obrat při standardní maloobchodní ceně představuje 1.555.752 Kč. Aby bylo dosaženo tohoto výsledku za podmínek v popisovaném případě, muselo by si nahrávku na Internetu stáhnout téměř 25.280 platících uživatelů.

Jestliže byla aktuální nahrávka od 1.3. do 24.3. 2009 stažena v rámci akce „sám rozhodni, kolik zaplatíš“ 37.000krát, můžeme předpokládat, že prodej alba při standardní maloobchodní ceně nedosáhne očekávaného počtu kusů a bude pro hudebního vydavatele i samotného interpreta ztrátový.

6.3. Zhodnocení

Výsledek testu koreluje s předpoklady hudebních vydavatelů – 83% z nich v dotazníkovém průzkumu uvedlo, že podstatné snížení ceny zvukových záznamů by podle nich nemělo vliv na snížení úrovně pirátství, 67% se nedomnívá, že odstranění DRM by mělo pozitivní vliv na vymizení nelegální činnosti na Internetu. Tyto předpoklady výrobců byly v reálném testu částečně potvrzeny.

Zároveň bylo prokázáno, že skutečným hlavním motivem uživatelů ICT pro získávání hudby na Internetu z jiných než oficiálních zdrojů je možnost stahování zdarma. Osobní zainteresovanost umělce není pro uživatele podstatná, což vypovídá o nízké úrovni respektování autorského práva a práv k duševnímu vlastnictví. Důvody charakterizované jako boj proti nadnárodním korporacím či státním autoritám, vysoká cena zvukových záznamů či ochrana DRM jsou v tomto případě zjevně pouze zástupné.

I v tomto testu se však prokázalo, že existují uživatelé, kteří duševní vlastnictví respektují a za hudební nahrávky platí, i když k tomu nejsou nuceni. Úkolem hudebních vydavatelů do budoucna tedy bude vytěžit z tohoto faktu maximum pomocí některých kroků, které jsou nastíněny v další kapitole.

6.4. Doporučení pro výrobce zvukových záznamů

Problematika porušování autorských práv a práv výrobce zvukového záznamu je rozsáhlá a k jejímu řešení je třeba součinnosti více subjektů, včetně vlády ČR, Policie ČR, státních zastupitelství a soudů. Přesto mohou výrobci zvukových záznamů sami některými kroky ovlivnit to, jak se uživatelé ICT budou v budoucnu chovat. Následující kapitola se proto zabývá doporučeními opírajícími se o výsledky analýzy příčin existence počítačové kriminality v České republice a rovněž o závěry vyplývající z případové studie.

6.4.1. Výrobci zvukových záznamů a jejich zákazníci

Vzhledem ke statistickým údajům potvrzujícím každoroční nárůst trhu s elektronickými rozmnoženinami v ČR a rovněž k výsledkům případové studie je zřejmé, že část veřejnosti **je ochotna** získávat zvukové záznamy legálním způsobem a za jejich pořízování platit. V zájmu výrobců je proto podpořit své dosavadní zákazníky a respektovat jejich podněty získané prostřednictvím distributorů elektronických rozmnoženin. Doporučila bych tedy především následující kroky :

- DRM: odstranit DRM z oficiálně nabízených hudebních souborů z důvodu jeho neúčinnosti,
- formát: nabízet elektronické rozmnoženiny ve formátu, který je kompatibilní s existujícími operačními systémy osobních počítačů a přenosných přehrávačů – nejlépe ve formátu mp3, který je dlouhodobě nejoblíbenějším formátem pro šíření a uchovávání hudby,
- cena: zohlednit požadavky zákazníků ohledně ceny nabízených zvukových záznamů a získat odpověď na otázku nastavení optimální cenové úrovně akceptovatelné jak výrobcem, tak zákazníkem - například provedením krátkodobých testů cenové elasticity poptávky v reálném prostředí trhu a jejich následným vyhodnocením nebo iniciováním marketingového výzkumu na téma cenové elasticity a aplikací jeho výsledků v tržním prostředí.

Využití všech těchto možností má potenciál přispět jak k maximalizaci obratu z digitální distribuce zvukových záznamů na straně výrobců, tak k vyšší spokojenosti jejich zákazníků.

6.4.2. Výrobci zvukových záznamů a prostředí Internetu

Většina vydavatelů (83%) dotazovaných během průzkumu prezentovaného v kapitole 4 této práce se domnívá, že ekonomické výsledky jejich firmy jsou ovlivňovány počítačovým pirátstvím, celých 100% má zkušenost s tím, že jejich hudební nahrávky jsou předmětem nelegálních aktivit na Internetu, čímž se potvrzuje, že nezáleží na mezinárodním nebo lokálním původu repertoáru. Přesto pouze 34% sleduje nabídku hudebních nahrávek a aktivity uživatelů na Internetu pravidelně, 33% tak činí nesoustavně a 33% toto dění vůbec nesleduje. Je zde tedy patrný překvapivý nezájem o médium, jehož prostřednictvím vznikají výrobcům značné ztráty a z něj vyplývající neznalost českého internetového prostředí. V takovém případě však fonografický průmysl může pouze těžko reagovat na aktuální dění, trendy a požadavky uživatelů ICT se zájmem o hudbu tak, aby se pokusil eliminovat nelegální jednání.

Výrobci by měli klást větší důraz na aktivní monitoring Internetu z těchto důvodů:

- pozitivní přístup: zaznamenávání nejnovějších trendů týkajících se hudebních nahrávek v počítačové komunitě a získávání hlubších poznatků o chování a požadavcích uživatelů ICT – na základě těchto informací může fonografický průmysl přizpůsobit své dosavadní distribuční kanály, zavést nové formy digitální distribuce či představit zcela nové hudební produkty (například takové, které spojí hudbu s jiným zákaznický atraktivním produktem či službou, přičemž zákazník získá přístup ke zvukovým záznamům v rámci balíčku zdarma), a tím získat část z dosud neplatících uživatelů,
- preventivní přístup: včasné podchycování nelegálních aktivit a předávání podnětu ČNS IFPI k dalšímu řešení je ve vlastním zájmu hudebních vydavatelů - povede ke zvýšené efektivitě protipirátské činnosti této

organizace a ve svém výsledku i k rozšiřování povědomí veřejnosti a počítačové komunity o problematice autorských práv a práv výrobce zvukového záznamu.

Závěrem je možno doporučit, aby hudební vydavatelé v rámci svých možností rovněž aktivně podporovali osvětovou činnost své stavovské organizace ČNS IFPI, a to jak směrem ke vzdělávání pracovníků Policie ČR, státních zastupitelstev a soudů pomocí specializovaných přednášek, tak směrem k veřejnosti – především na školách, kde je možné ovlivnit smýšlení nových generací občanů. Základním problémem totiž i nadále zůstává obecně nízké povědomí v otázkách autorského práva a práv souvisejících s autorským a nerespektování duševního vlastnictví.

7. Závěr

Plošné rozšíření informačních a komunikačních technologií v České republice mělo v posledních dvou dekáдах zásadní vliv na formování životního stylu společnosti. Mezi jeho přínosy můžeme počítat zkrácení vzdáleností, širší a rychlejší přístup k informacím nebo vznik zcela nových podnikatelských aktivit, z nichž některé v současné době využívá i fonografický průmysl. Tento vývoj však s sebou přinesl i nové druhy trestné činnosti.

Tématem této diplomové práce byla analýza pirátství na zvukových záznamech v České republice a nelegálního jednání provozovaného v této oblasti pomocí ICT, především Internetu. Hlavním cílem pak bylo na základě porovnání výsledků průzkumu mezi hudebními vydavateli a rozboru motivů uživatelů ICT zhodnotit současnou praxi využívanou fonografickým průmyslem v boji proti počítačovému pirátství a doporučit možná řešení pro snížení kriminality týkající se zvukových záznamů.

Nejprve byly v práci definovány pojmy „duševní vlastnictví“ a „počítačová kriminalita“. Pomocí vyčíslení škod, které fonografickému průmyslu v této souvislosti vznikají, byl podán důkaz toho, že počítačová kriminalita, páchaná s využitím snadno přístupných a rozšířených P2P sítí, webových úložišť a warez fór, je právem považována za závažnou trestnou činnost s významnými následky pro národní hospodářství a s negativním vlivem na kulturní dědictví.

Následná analýza příčin počítačové kriminality odhalila několik základních motivů uživatelů k nelegálním činnostem pomocí ICT – patří mezi ně především cena oficiálně nabízených zvukových záznamů, kterou většina uživatelů vnímá jako příliš vysokou, dále softwarová ochrana hudebních souborů a formát, v němž jsou elektronické rozmnoženiny zákazníkům nabízeny, díky čemuž vznikají uživatelům problémy s jejich funkčností. Ze strukturovaných rozhovorů s distributory elektronických rozmnoženin zároveň vyplynulo, že pakliže by byly stížnosti jejich zákazníků proti těmto třem

podnětům zohledněny, značná část z nich by pravděpodobně dala i do budoucna přednost oficiálnímu nákupu před poptávkou v neautorizovaných zdrojích.

V rozporu s těmito zjištěními jsou pak výsledky průzkumu uskutečněného mezi výrobci zvukových záznamů – ti ve většině podceňují snížení ceny zvukových záznamů, odstranění softwarové ochrany či nabízení hudebních souborů ve formátu mp3 a nepovažují je za faktory pozitivního vlivu na omezení počítačového pirátství. Za zásadní problémy hudební vydavatelé považují především mizivé povědomí veřejnosti v otázkách duševního vlastnictví a nedostatečnou ochranu a vymáhání autorských práv a práv souvisejících s autorským ze strany státních institucí. Celkové zhodnocení výsledků průzkumu mezi výrobci je uvedeno v závěru kapitoly 4.

V další kapitole byly představeny prostředky ochrany práv výrobce zvukového záznamu v České republice, mezi které se řadí právní úprava předmětné oblasti, protipirátská činnost, a také softwarová ochrana, využívaná vydavateli a distributory elektronických rozmnoženin, a s přihlédnutím k předchozím zjištěním zde byla rovněž posouzena jejich účinnost.

Jako nedostačující byl zhodnocen důraz kladený vládou České republiky a státními orgány na ochranu autorských práv a práv výrobce zvukových záznamů, a to nejen ze strany hudebních vydavatelů (viz. výsledky průzkumu prezentované v kapitole 4), ale i z pohledu zahraničních partnerů ČR (zařazení ČR na tzv. Watch List, který představuje souhrn zemí připouštějících vysokou míru porušování práv k duševnímu vlastnictví). Pozitivního hodnocení se naopak dostalo protipirátské činnosti ČNS IFPI (Mezinárodní federace hudebního průmyslu – Národní skupina České republiky) a přispívání této organizace ke snižování škod vznikajících fonografickému průmyslu. Rozbor používané softwarové ochrany zvukových záznamů (DRM – Digital Rights Management) pak prokázal, že ačkoliv je metoda DRM sama o sobě účinná a zabraňuje zneužívání elektronických rozmnoženin, nese s sebou rovněž několik zásadních problémů, a to především nekompatibilitu s komerčně

šířeným hardwarem a softwarem a snadné obcházení. Z těchto důvodů nelze její používání posoudit jako přínosné pro fonografický průmysl.

V poslední části práce byla prezentována studie konkrétního případu elektronické distribuce nahrávky z pohledu výrobce zvukového záznamu. Zhodnocením testu v reálném prostředí, který v ČR proběhl v březnu tohoto roku a jehož podmínky byly nastaveny tak, aby zohlednily základní požadavky uživatelů ICT na oficiálně poskytovanou hudbu, vyšlo najevo, že 90% uživatelů ICT vnímá Internet jako svobodné médium a ani při maximálně vstřícně nastavených podmínkách není ochotna respektovat duševní vlastnictví či autorské právo. Z tohoto faktu a s oporou závěrů vyvozených z analýz v předchozích částech práce pak byla doporučena řešení pro hudební vydavatele, jejichž uplatněním v praxi je možné do budoucna omezit ztráty vznikající počítačovým pirátstvím.

Ačkoliv je problematika porušování autorských práv rozsáhlá a k jejímu řešení je třeba součinnosti více subjektů, včetně státních institucí, tato diplomová práce přináší z pohledu výrobce zvukových záznamů souhrnnou analýzu aktuální situace v oblasti počítačové kriminality na zvukových záznamech v České republice a představuje možnosti, kterých mohou výrobci zvukových záznamů využít při řešení svého nejzávažnějšího problému.

8. Seznam literatury

TELEC, Ivo. *Přehled práva duševního vlastnictví*. [Díl] 1., Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2002. 201 s. ISBN 80-7239-110-0

Autorský zákon: právní stav ke dni 3. července 2006. Praha: Beck, 2006, 209 s. ISBN 80-7179-961-0

Doc. Ing. JIROVSKÝ, Václav – RNDr. HNÍK, Václav, CSc. – Mgr. KRULÍK, Oldřich, Ph.D.. *Základní definice vztahující se k tématu kybernetických hrozeb*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR. Odbor bezpečnostní politiky, 2006.

ČNS IFPI. *Zpráva o činnosti ČNS IFPI*. IFPI - MEZINÁRODNÍ FEDERACE HUDEBNÍHO PRŮMYSLU NÁRODNÍ SKUPINA ČESKÉ REPUBLIKY. Praha: 2000- . Vychází ročně.

ČNS IFPI. *Statistické přehledy leden – prosinec*. IFPI - MEZINÁRODNÍ FEDERACE HUDEBNÍHO PRŮMYSLU NÁRODNÍ SKUPINA ČESKÉ REPUBLIKY. Praha, 2000– . Vychází ročně.

ČNS IFPI. *Nejnovější trendy internetového pirátství*. IFPI - MEZINÁRODNÍ FEDERACE HUDEBNÍHO PRŮMYSLU NÁRODNÍ SKUPINA ČESKÉ REPUBLIKY. Praha, 2008.

IFPI Digital Music Report 2008. IFPI. London, 2008.

P2P Rates & Physical Piracy in OECD Countries. BigChampagne Media Measurement. [USA], 2006.

SCHULZE, Hendrik – MOCHALSKI, Klaus: *Internet Study 2007*. Leipzig: Ipoque GmbH, 2008

SCHULZE, Hendrik – MOCHALSKI, Klaus: *Internet Study 2008/ 2009*. Leipzig: Ipoque GmbH, 2009.

HACKERSCHMIED, Aleš. *Organizace a taktika služby kriminální policie a vyšetřování při odhalování porušování autorských práv v oblasti audiovizuální a výpočetní techniky*. Most, 2008. Bakalářská práce na Hornicko-geologické fakultě VŠB – Technické univerzity Ostrava v institutu ekonomiky a systémů řízení. Vedoucí práce Ing. Jan Gottfried, Ph.D.

LUKÁŠ, Jiří. *P2P síť - kdo jsou čeští "piráti"?* [online]. 23.7.2005 [cit. 2009-02-25].

<<http://www.sdileni.cz/phprs/view.php?cisloclanku=2005072301>>.

BRUCHANOV, Martin. *Stručná historie porušování autorských práv.* [online]. 21.2.2008 [cit. 2009-03-07].

<http://cypherpunk.cz/books/Computers/Strucna_historie.pdf>.

Open Mobile Alliance. *Digital Rights Management - Short Paper.* [online]. © 2003 [cit. 2007-06-14].

<<http://www.openmobilealliance.org>>.

Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. *Ostatní mezinárodní dohody v oblasti práv k duševnímu vlastnictví.* [online]. 16.1.2006 [cit. 2009-03-08].

<<http://www.mpo.cz/dokument6205.html>>.

T-Mobile Czech Republic a.s. *Wohnout – nový album a nový turné.* [online]. 1.3.2009 [cit. 2009/03-24].

<<http://www.t-music.cz/akce/wohnout-novy-album-a-novy-turne>>.

IFPI - MEZINÁRODNÍ FEDERACE HUDEBNÍHO PRŮMYSLU NÁRODNÍ SKUPINA ČESKÉ REPUBLIKY. [online] [cit. 2009-02-22].

<<http://www.ifpicr.cz>>.

OSA - Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním. [online]. [cit 2009-02-15].

<<http://www.osa.cz>>.

Sony Music Entertainment Czech Republic s.r.o.. Informace z interních materiálů jsou použity se souhlasem firmy.

Wikipedia - The Free Encyclopedia. *Peer-to-peer.* [online]. [cit 2009-02-22].

<http://en.wikipedia.org/wiki/Peer_to_peer>

9. Přílohy

Příloha č. 1: BigChampagne Online Media Measurement. P2P Rates & Physical Piracy in OECD Countries, September 2006. © 2006

Příloha č. 2: Strukturovaný dotazník pro záznam rozhovorů s provozovateli elektronických obchodů s hudbou

Příloha č. 3: Dotazník pro průzkum mezi výrobci zvukových záznamů

Příloha č. 1

P2P Rates & Physical Piracy in OECD countries				
Country	P2P users*	Broadband Subs	P2P Rate	Physical Piracy Rate
Luxembourg	52 859	100 000	52,9%	
Czech Republic	154 496	377 000	41,0%	40
Ireland	107 116	355 000	30,2%	4
Hungary	189 403	665 000	28,5%	27
Austria	203 361	1 155 000	17,6%	2
Finland	195 110	1 222 000	16,0%	15
United States	7 601 324	59 024 000	12,9%	
Norway	121 919	1 016 000	12,0%	6
Belgium	167 588	2 114 000	7,9%	10
Greece	16 148	250 000	6,5%	50
France	406 430	8 357 000	4,9%	2
Canada	365 991	7 585 000	4,8%	
Germany	549 749	11 989 000	4,6%	4
Spain	202 821	5 013 000	4,0%	22
United Kingdom	363 557	10 237 000	3,6%	4
Poland	55 042	1 562 000	3,5%	31
Switzerland	64 956	1 886 000	3,4%	3
Denmark	41 853	1 247 000	3,4%	3
Portugal	37 491	1 254 000	3,0%	23
Mexico	30 217	1 919 000	1,6%	
Sweden	26 864	1 948 000	1,4%	2
Italy	82 232	7 557 000	1,1%	26
Netherlands	26 813	4 060 000	0,7%	10
Turkey	7 405	1 530 000	0,5%	
Korea	37 856	12 561 000	0,3%	
Japan	81 676	28 173 000	0,3%	

* Simultaneous P2P users at peak rate during April 2006

Sources:

P2P Users - BigChamagne in OECD Sep06

Broadband Subs - Informa

Physical Piracy Rate - IFPI May 06

Příloha č. 2

Rozhovor s provozovateli elektronických obchodů s hudbou

Respondent:	Tazatel: Kateřina Clark
Firma:	Datum rozhovoru:
Pozice:	Místo rozhovoru:

Téma rozhovoru: problémy zákazníků se zvukovými záznamy získanými z oficiálních zdrojů

1. okruh otázek:

Jaké stížnosti zákazníků vaše firma zaznamenala?

2. okruh otázek:

Které stížnosti byste charakterizoval(a) jako nejčastější?

3. okruh otázek:

Jaká je podstata stížností na cenu zvukových záznamů?

4. okruh otázek:

Jaká je podstata stížností na užitečnost zvukových záznamů chráněných DRM?

5. okruh otázek:

Jaká je podstata stížností na formáty poskytovaných rozmnoženin?

6. okruh otázek:

Jak vaši zákazníci řeší problémy s oficiálně získávanými elektronickými rozmnoženinami?

Příloha č. 3

Dotazník pro hudební vydavatele - výrobce zvukových záznamů

Respondent:	Tazatel: Kateřina Clark
Hudební vydavatelství:	Datum provedení:
Pozice:	Místo provedení:

-
- Myslíte si, že jsou ekonomické výsledky vaší firmy (vydavatelství) ovlivňovány počítačovým pirátstvím - sdílením P2P sítěmi, existencí webových úložišť a pod.?**
☐ ano
☐ ne
 - Máte zkušenosti s tím, že hudební nahrávky vašeho vydavatelství jsou předmětem nelegálních aktivit na Internetu?**
☐ ano
☐ ne
 - Sleduje vaše firma (vaši zaměstnanci) aktivně nabídku hudebních nahrávek v prostředí českého Internetu, monitoruje aktivity uživatelů, webová úložiště či P2P síť kvůli nahrávkám vaší firmy?**
☐ ano, pravidelně
☐ ano, ale ne soustavně
☐ ne
 - Pokud jakýmkoli způsobem zjistíte, že na Internetu dochází k porušování vašich vydavatelských práv (práv výrobce zvukového záznamu) nelegálním vystavováním vašich hudebních nahrávek, jak nejčastěji postupujete? Vyberte maximálně dvě možnosti:**
☐ kontaktujeme ČNS IFPI, aby případ dál řešila
☐ kontaktujeme Policii ČR, aby případ dál řešila
☐ kontaktujeme provozovatele serveru/ P2P sítě a řešíme případ napřímo s ním
☐ postupujeme jiným způsobem
☐ zatím jsme v takové situaci nebyli

5. **Myslíte si, že ochrana práv výrobce zvukového záznamu je v ČR státními orgány dostatečně vymáhána?**
- ☒ ano
- ☐ ne
6. **Co je podle vás motivem pirátů v ČR pro jejich aktivity v prostředí Internetu? Vyberte dva nejvýznamnější motivy.**
- ☐ ekonomický zisk z šíření nahrávek
- ☐ uspokojení piráta ze svých schopností
- ☐ společenské uznání v referenční skupině jednotlivce (mezi kamarády, ve škole, v počítačové komunitě a pod.)
- ☐ boj proti "systému" - vydavatelům, Policii ČR a pod.
- ☐ "na netu je to zadarmo"
- ☐ oficiální nabídka hudebních nahrávek na Internetu v ČR je omezená
- ☐ jiný motiv
7. **Myslíte si, že by snížení pořizovací ceny hudebních nahrávek v řádu desítek procent oproti současnosti (např. o polovinu) mělo podstatný vliv na snížení pirátské činnosti na Internetu či její vymizení?**
- ☒ ano
- ☐ ne
8. **Myslíte si, že softwarové prostředky ochrany hudebních nahrávek (Digital Rights Management, ochrana CD proti kopírování) dobře plní svoji funkci a proto mají vliv na snižování počítačové kriminality?**
- ☒ ano
- ☐ ne
9. **Myslíte si, že by zpřístupňování zvukových záznamů na internetu za úplaty ve formátu mp3 bez ochrany DRM zamezilo pirátství či ho značně omezilo?**
- ☒ ano
- ☐ ne
10. **Jste spokojeni s tím, jakým způsobem hájí ČNS IFPI v České republice zájmy výrobců v souvislosti s pirátskými aktivitami v prostředí Internetu a jakých dosahuje výsledků v boji proti počítačové kriminalitě (osvětové kampaně, postup proti porušování práv výrobce a pod.)?**
- ☒ ano
- ☐ ne

11. Je vaše vydavatelství členem ČNS IFPI?

☐

ano

☐

ne

12. Roční obrat vašeho vydavatelství z prodeje hudebních nahrávek se pohybuje v rozmezí - vyberte:

☐

do 50 mil Kč

☐

51 - 100 mil Kč

☐

101 - 150 mil Kč

☐

151 - 200 mil Kč

13. Kolik má vaše firma v ČR zaměstnanců - vyberte:

☐

do 10

☐

11 - 15

☐

16 - 20

☐

21 - 25

☐

nad 25

14. Patří vaše vydavatelství mezi nadnárodní vydavatele?

☐

ano

☐

ne